

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

76.333

Bodil Tornehave

Guldsmede på Bornholm

GULDSMEDE PÅ BORNHOLM:

Forsidebillede: Dragtsølv af bornholmske guldsmede:
Hovedvandsæg, sko- og knæspænder, dobbeltknapper
og kåbspænder.

Bagsidebillede: Service af Georg Behrendt Kolling, se fig. 32.

Særtryk af: »fra Bornholms Museum 1987-1988«

ISBN 87-88179-16-8

Udgivet af Bornholms Museum, Sct. Mortensgade 29,
DK-3700 Rønne, tlf. 53 95 07 35.

Redaktion: Ann Vibeke Knudsen.

Produktion: Burgundia tryk, 3700 Rønne.

Eftertryk kun tilladt med kildeangivelse.

Hvor intet andet er nævnt, er fotooptagelser
og tegninger udført af artiklens forfatter
eller personale på Bornholms Museum.

Guldsmede på Bornholm

Af Bodil Tornehave. Billedtekster ved Ingeborg Bjerre og Ann Vibeke Knudsen

De ædle metaller guld og sølv har langt tilbage i tiden været brugt til investering af opsparede midler. De var i høj grad værdifaste og tålte f.eks. at blive nedgravede i jorden i ufredstider uden at lide skade, en egenskab ved dem, der ofte er blevet udnyttet, hvad de skattefund, der stadig kan gøres, vidner om.

Ja, selv om man kom ud for den ulykke, at ens hus og alt dets indbo blev ødelagt ved en brand, var guld og sølvet alligevel ikke gået helt tabt for en. I brandtomten kunne man rode de smeltede rester frem, og de havde stadig den fulde værdi, for guld- og sølvgenstande vurderedes i sin tid udelukkende efter indholdet af ædelt metal, medens udformningen af genstanden var underordnet.

Opsparingen kunne gemmes hen som en beholdning af guld- og sølvmonter; men mange foretrak at få det ædle metal forarbejdet til en brugs- og pyntegenstand, så enhver kunne se, at her havde man en holden mand eller kvinde foran sig. Dette gjaldt for menigmand især for sølvets vedkommende.

Guldsmeden spillede derfor en væsentlig rolle i de gamle samfund. Han regnedes for den fornemste blandt håndværkerne og kunne, hvor hans virke faldt blandt velhavende folk, der fandt behag i hans arbejde, selv blive ganske velhavende.

Faget var imidlertid følsomt overfor konjunktursvingninger. Gik det godt for den befolkning, guldsmeden levede blandt, gik det også godt for ham - gik det skidt, mærkede han det gerne hurtigere end de øvrige håndværkere gjorde det, for hans arbejde var det, man lettest kunne klare sig uden i dårlige tider.

Guldsmedenes vilkår på Bornholm

På en ø som Bornholm kom der endnu en faktor ind, som var bestemmende for guldsmedens vilkår. De mest velstående på øen var gerne købmændene og skipperne, hvis handel i 1500- og 1600-årene hovedsagelig blev drevet i de tyske østersøhavne med Lübeck som det absolut tiest besøgte sted. De var tilbøjelige til at lade en ølstob, eller hvad

Fig. 1. Sølvbæger BM 4758, opbanket, med fodring og nedkroget kantring. Siderne dækket af graverede, barokke blomstermotiver. På den glatte kantring prikgraveret: Jürgen Rasman Karen Ollofs Datter Anno 1689 og indridset HPS. Højde 7,9 cm. Stempeling: 1 mestermærke (dødningshoved) for Michel Winter, borgerskab i Lübeck 1636 samt Lübecks bymærke.

Jørgen Rosman (Rasman) var købmand i Rønne og i en længere periode byens kæmner. Han ejede en gård, hvor nu Rønnes Gård og de syd for denne beliggende huse ligger. Bægeret må stamme fra hans bryllup. Han døde ifølge kirkeregnskaberne i 1722.

Fig. 2. Lågkrus BM 551, senbarok m. glat, cylindrisk korpus, hvilende på tre siddende løver og tilsvarende gæk. På korpus bag løvefødderne påloddet arkantus-bladværk i relief. Kraftig, glat, hul hank, afsluttet med skjoldformet plade. På låget graverede cirkler med re-genceornamentik og teksten: Jørgen Lassen (navnet rettet) Kiersten Sophie Chri = stens = Daatter Lind samt en sol og et træ (en lind?). Højde 18,1 cm. Stempling: 1 mestermærke for Jens Jensen Kliigaard 1709. Guardeinmærke for Conrad Ludolf. Københavns bymærke 1719 og månedmærket krebsen.

det nu var, de ville hjembringe, lave af en af hansebyens mange gode guldsmede. Det vidner skifterne fra slutningen af 1600-årene og begyndelsen af 1700-årene om. Når det i et skifte nævnes, hvorfra boets sølvgenstande stammer, er det i utrolig mange tilfælde »fremmede« stempler, specielt lybske, der omtales.

Også kirkesølvet i de bornholmske kirker vidner om, at skulle man have lavet noget »fint«, gik man til Lübeck efter det. Adskillige bornholmske kirker har - eller har haft -

lybske alterkalke, og flere af dem er stadig (omend ændrede) i brug i de kirker, de blev lavede til.

Op i 1700-årene og i 1800-årene gik handelen i stigende grad til danske havne, så efterhånden blev det gerne københavnske guldsmede, der kom til at levere de »bedre« sølvgenstande. Ældre, på Bornholm fremstillet sølvtøj, er så godt som altid mindre genstande som bægre, sølvskeer (i 1800-årene tillige andre bestikdele), dragtsmykker og hovedvandsæg - kun blandt kirkesølvet finder vi lidt større genstande lavet af en bornholmsk guldsmed, nemlig »sygesættet«, som præsten havde med sig, når en døende skulle »berettes«, Sættet bestod af en lille alterkalk, der var ledsaget af en æske med plads til én oblat (den kunne være indbygget i kalkens fod) og en vinflaske; men de to sidste dele behøvede ikke at være lavet af ædelt metal.

Når det gælder andre former for kirkesølv, finder vi i ældre tid kun én gang, at en guldsmed, der en kort tid var bosat i Rønne, lavede egentlige alterkalke til bornholmske kirker, ellers er det højst oblatæsker, de leverede, specielt lavede Georg Kolling sen. i anden halvdel af 1800-årene mange af den slags til afløsning af tidligere tiders æsker af træ. Vi skal op til nutiden, før vi har haft en på Bornholm bosiddende guldsmed, eller rettere sølvmed, der for alvor beskæftiger sig med de store korpusarbejder i sølv - det er Mogens Bjørn-Andersen, der rager højt op, ikke blot blandt bornholmske guldsmede, men indenfor faget i det hele taget, både nationalt og internationalt.

De bornholmske guldsmede

Navne på bornholmske guldsmede begynder først at dukke op i 1600-årene, dog nævnes Anders Guldsmed, borgmester i Svaneke, så tidligt som i 1584. Han har utvivlsomt været guldsmed, men må, siden han havde opnået sin høje post i byens råd, tillige have været købmand.

De fleste af guldsmedene fra 1600-årene er blot nævnt en enkelt gang eller to, deres

Fig. 3. Guldsmedefamilien Kollings forretning på det nordlige hjørne af Staalegade og Lille Torv i Rønne. Otto Georg Kolling, f. 1815, etablerede sig som guldsmed i Rønne i 1849. Ejendommen her erhvervede han i 1874. Sønnen Georg Berendt Kolling f. 1852 overtog efter faderens død i 1888 forretningen. Han døde i 1933. Hans enke videreførte forretningen, indtil den blev ramt under det russiske bombardement i 1945, hvorved hun omkom. Deres søn, Bærendt Kolling, f. 1885 d. 1936, drev egen sølvsmedeforretning i Torvegade i Rønne. Se s. 94-101. Foto Th. Yhr.

virkeperioder får vi intet at vide om. Alligevel giver materialet os en stærk fornemmelse af, at der endnu i første halvdel af århundredet har kunnet brødfødes flere guldsmede samtidigt, medens anden halvdel har givet dem særdeles ringe kår, en tilstand, der først synes bedret i anden trediedel af 1700-årene.

Dette betyder ikke, at øens guldsmede fra da af klarede sig særlig godt, de måtte supplere indtægterne på anden vis - som vi skal se det i biografierne i et par tilfælde endda ved kriminel virksomhed.

Det er også påfaldende, at de bornholmske guldsmede (med et par guldsmedesønner som undtagelse) alle kom til udefra eller

havde fået deres uddannelse udenfor Bornholm. De bornholmske guldsmede havde hverken lærlinge eller svende i arbejde.

Det tog lang tid for Bornholm at komme ud af den forarmning, der fulgte efter adskillelsen i 1658 fra de »skånelande«, øen indtil da hørte til. I årene efter statsbankerotten i 1813 øgedes imidlertid øens skibsfart og handel stærkt, og efterhånden opstod der på Bornholm flere industrielle virksomheder, som bidrog til den øgede velstand. Det gav mulighed for brødføddning af flere guldsmede, som imidlertid hen mod midten af århundredet kom til at mærke vanskeligheder fra en anden kant.

Guldsmedefaget trænges

Hidtil havde guldsmedene som regel lavet genstande af de materialer, kunden kom med, samt lavet reparationsarbejder. Nu var der flere steder i landet guldsmedeværksteder, som gik over til at bruge mere fabriksmæssige fremstillingsmetoder til massefremstilling af de mest brugte sølv- og guldgenstande, der herefter kunne blive en almindelig handelsvare, som også den ikke i guldsmedefaget udlærte kunne føre. At der tilmed opstod fabriksmæssig fremstilling af pletvarer, forsøvede genstande, lavet i uædelt metal, gjorde ikke sagen bedre.

Guldsmedene blev selv tvungen til at føre de fabriksfremstillede varer, og faget ændrede hurtigt karakter til i høj grad at blive et servicefag. Efter gennemførelsen af næringsfrihedsloven af 1857 blev det almindeligt, at f.eks. urmagere tillige tog borgerskab som guldsmed, måske endda tillige som instrumentmager eller optiker, og handelen i butikken med fabriksfremstillede varer blev hovedsagen for de fleste.

Det er årsagen til, at Chr. A. Bøje, der i

1946 udgav sit store værk om danske sølvstempler, lod sin undersøgelse standse op ved 1870, så kun guldsmede, der havde startet virksomhed før dette år, blev medtaget.

Det samme er gjort i de følgende biografier over guldsmede, der har virket på Bornholm, dog med den tilføjelse, at der fra perioden efter 1870 er medtaget tre, der vides selv at have smedet i de ædle metaller, og hvis arbejder er repræsenterede i sølvsamlingen på Bornholms Museum.

Ved udarbejdelsen af biografierne er benyttet kirkebøger, skifteprotokoller, skøde- og panteprotokoller, auktionsprotokoller samt de enkelte byers skattetaxter, som ligger i rådstuearkiverne, tildels i kæmnerregnskaberne («byens regnskaber»). Endvidere er benyttet kirkeregnskaberne for de enkelte kirker (i Kirkeinspektionsarkiver, LA). Til disse arkivalier henvises der kun ved en dato eller en årsangivelse. Til de øvrige benyttede kilder henvises der ved en bogstavkode, evt. med tilføjelse af dato eller sideangivelse. En liste over koderne er anført efter biografierne.

Biografier

Anders Guldsmed, Svaneke. Deltog som borgmester i Svaneke i kongehyldningen 5/7 1584 (Hübertz no. 341).

Hans Guldsmed, Rønne. Nævnt i skatteliste fra 1633 (DKB).

Lars Guldsmed, Svaneke. Nævnt i skattemliste fra 1633 (DKB).

Lauritz Guldsmed, Rønne? Svaneke? - Han betalte i 1638 3 ort i »førlouffspenge« til Rønne by (RBF). Han er muligvis identisk med ovennævnte Lars Guldsmed i Svaneke, førlouffspenge betalttes oftest ved fraflytning fra byen, men f.eks. også, hvis man tog en arv ud af den.

Jens Guldsmed, Rønne. Han var stokke- mand ved Rønne byting 20/9 1643 (RBF).

Morten Guldsmed, Bodilsker. Han boede i 1651 i et hus på 1. vd.g. Katteslettegårds grund i Bodilsker (DJB). Ifølge Bodilsker kirkes regnskaber reparerede han i 1654/55 kirkens sygekalk.

Jørgen Pørdinghoff, Aakirkeby, Rønne. Hans hustru Ane Jørgen Guldsmeds begra- vedes i Aa kirke 3/4 1653, 80 år gl. - Jørgen Pørdinghoff, guldsmed i Rønne, blev stæv- net af byfogeden i Aakirkeby for Landstin- get 2/8 1672. I forbindelse med sagen nævn- tes hans hustrus skiftebrev, udstedt i Aakir- keby 16/2 1655 (BLJ). - Han er antagelig

død før optegnelsen af militærrullen af 1678 (MR), hvor han ikke er opført, ikke engang iblandt mænd, der var for gamle til at bære gevær. - Et muligt arbejde fra hans hånd er en sølvbjælde, beregnet til at sidde i en klingpung eller en pengetavle, som i 1880 indleveredes til Nationalmuseet fra Rønne kirke. Den bærer et indgraveret dødningsbillede samt indskriften: H Rasmus Jensen Melf 1643 og derunder: KSD, foruden Christi marterredskaber. I Danmarks Kirker, Bornholm, anføres, at bjælden må stamme fra Aa kirke, hvor Rasmus Jensen Melfar, gift med Kirstine Stefansdatter, var præst. Imidlertid optræder der i Aa kirkes regnskaber, som er bevaret tilbage til 1677, aldrig en sådan sølvbjælde på en klingpung eller pengetavle, hvorimod vi i Rønne kirkes tidligst kendte inventarieliste fra 1684 finder en klingpung med sølvbjælde anført, benævnt »de fattiges pung«. Ifølge regnskabet for 1733/34 fandtes der da tillige en pengetavle i Rønne kirke med en sølvbjælde og en sølvflugl. I 1760/61 anføres, at sølvbjælden fra de fattiges pung er overført til en ny pengetavle, kaldet »skolens tavle«. De to pengetavler er i inventarierne indtil 1879, hvorefter de begge udgår. Det er derfor sandsynligt, at den i Nationalmuseet værende bjælde oprindeligt har siddet i en klingpung, der var gave fra præsteparret i Aakirkeby til Rønne kirke.

Johan Guldsmed, Rønne. Hans enke er opført i en ekstraskatteliste fra 1668, boende i byens østre kvarter. Oplysningen anføres både i K. Thorsens ikke udgivne notater om de bornholmske guldsmede og i Chr. A. Bøjes seddelregister over de danske guldsmede, men kilden dertil er ikke lokaliseret.

Johan Swartz, Rønne. To rønneborgere idømtes 12/9 1682 bøder for overfald på en fremmed guldsmed ved navn Johan Swartz, som var kommet til byen (JBR).

Frantz Hendrich Schmidt (= Frantz Trompeter). (?), Knudsker. F.o. 1654, begr.

Fig. 4. Sygekalk, 1704, fra Nyker Kirke. Stor halvkugleformet fod, kort skaft med knop og rundt, næsten halvkugleformet bæger. Højde: 9,0 cm. Stempling: under foden 2 gange: FS for Frantz Schmidt. Tilhørende glat disk med faset kant, som kan gribe ned omkring bægeret. På randen graveret: »Jesus Christus 1704«. Oblatæsken forrest er fremstillet af Otto Georg Kolling. Tilhører Nyker Kirke. Foto, Per Dettlaff.

i Knudsker 18/1 1735. Af hans børn kendes: 1) Anne Gidsel, f.o. 1690 (skifte i Aaker 13/3 1730), 2) Berendt Friderich, 3) Anders, 4) Simon Philip, døbt 2/2 1699, 5) Adam, døbt 6/3 1701, 6) Casper, døbt 13/12 1702, 7) Anne Marie, døbt 27/9 1705 (4-7 alle døbt i Knudsker). - Han er første gang nævnt som trompeter ved kavalleriet under Bornholms Militis i jordebogsregnskaberne for 1692, hvoraf det fremgår, at han som officer skulle nyde landgildet af 19. sl.gd. i Nyker og 8. sl. gd. i Nylars, tilsammen g. 18 rd. - 31/6 1694 fik han de af sandflugt stærkt ødelagte jorder til 25. sl.gd. Sandegård i Knudsker i fæste uden fæsteafgift, da der »ikke i mands minde« havde været bygninger på jorderne, som henlå udyrkede. Han måtte samtidig love at lade opføre nye bygninger. 1/1 1699 havde han opfyldt denne betingelse, og fra

Fig. 5. Alterkalk, 1731, fra Christiansø Kirke. Rund fod med fodplade og platte over vulst, små, indknebnede skaftled, som omslutter fod og bæger med et par stive bladkranse, flad knop med riflet over- og underside. Højt bæger med graverede dobbelstreger under randen. Under foden indprikket: »Anno 1731 Blef Denne Kalch til Christians Öes Garnisans Kirche omgiort og forbedret med 15 ¼ lod Sölf weier nu tilhaabe 40 lod«. Senere er tilføjet: »Restaureret i Kjøbenhavn 1865«. Højde 21 cm. Glat disk med indgraveret blomst. Stempeling: 1 mestermærke MR for Marcus Stephansen Rode. Tilhører Christiansø Kirke. Foto, Per Dettlaff.

da at regne blev han pålagt at betale halv jordebogsafgift og halve ægte- og knægtepenge. Han havde fået udvist frit bygnings-tømmer fra hans majestæts skove. - Gården synes o. 1730 at være overtaget af sønnen trompeter Adam Frantzen Schmidt, medens han selv må være gået på aftægt, (JBR).

Ifølge Aa kirkes regnskaber omgjorde han i 1691/92 kirkens sygekalk og -disk samt reparerede i 1704 ifølge Ny kirkes regnskaber dennes sygekalk, der bærer hans stempel FS. Endvidere reparerede han i 1693/94 en sølvflaske, tilhørende Nylars kirke.

Ukendt guldsmed, Rønne. I Rønne kirkes regnskaber for 1707/08 anføres blandt »kirkeskatter, som ikke kan bekommes« 8 sk. fra »den bortrømte guldsmed«.

Andreas Frantzen Schmidt, Rønne. F. før 1699, søn af *Frantz Hendrich Schmidt*. Ifølge Rønnes kirkes regnskaber død 1722/23. Gift med Inger Marie (der 20/12 1720 var gudmoder ved hans søstersøns dåb i Aa kirke). - Af deres børn kendes: 1) Kirstine, f.o. 1715, begr. i Rønne 18/6 1789. - Ifølge kirkeregnskaberne reparerede han i 1719 Aa kirkes sygekalk og i 1718/19 Pedersker kirkes sygekalk.

Simon Philip Frantzen Schmidt, Rønne. Døbt i Knudsker 2/2 1699, søn af *Frantz Hendrich Schmidt*. Død 6/8 1773 (jvf. skiftet af 14/8). Gift 1. gang med Kirsten (der 12/3 1732 var gudmoder for hans broders barn i Rønne), børn: 1) Anne Sibylle, f.o. 1723. Gift 2. gang i Rønne 30/8 1753 med Maren Jensdatter, børn: 2) Jens Frantzen, døbt 19/12 1759, død før faderen. - Han var primært bøssesmed, men betegnes i en borgerliste fra 1750 tillige som sølvsmed (MLK). I 1729 boede han ifølge skattetaxten i et 14-fags hus i sdr. kvarter, som han solgte 23/5 1753. I stedet købte han (skødet mgl.) et hus i Slagtergade, i 1761 kaldet no. 32, hvor han boede resten af sit liv. Han ejede en overgang flere jorder, som han dyrkede. Ved sin død betegnes han tillige som constabel.

Marcus Stephansen Rode, (Ålborg, København), Rønne. Hans data er ukendte. Han var gift med Else Laursdatter. Af hans børn kendes: 1) barn, nævnt i Ålborg 1711, 2) Agnete, døbt i Helligåndskirken i Køben-

havn 2/9 1715. - Han er opført som guldsmed i Ålborg i ekstraskattelisterne fra 1710 og 1711, men mangler i 1713. I 1711 angives hans husstand at bestå af ham selv, hustruen, et barn og en tjenestepige (KRÅ). Han opholdt sig endnu i Ålborg 3-7/5 1712, hvor han købte forskelligt på en auktion. Ved datterens dåb i 1715 boede han og hustruen i Hyskenstræde i København; men han findes ikke opført i ekstraskattelisten over krigsstyr fra november samme år eller i senere københavnske skattelister. - Han kom antageligt til Rønne tidligt i 1731 og forlod igen Bornholm i 1732, for han er opført én gang i Rønne skattetaxter, i den fra 1732, boende til leje i et hus i vestre kvarter. Han har hurtigt fået betroet forskellige arbejder for kirkerne, af hvilke er bevaret alterkalken i Christiansø kirke med hans stempel MR samt den dermed næsten identiske, men stærkt reparerede alterkalk i S. Ols kirke (uden bevaret stempel). - Præsten til S. Ols og Allinge kirker Hans Christian Lassen Mahler må have været tilfreds med arbejdet, for han lod i 1731 også Allinge kirkes alterkalk og disk omgøre hos »en guldsmed i Rønne«, som kun kan have været Marcus Rode. Uheldigvis havde pastor Mahler ikke indhentet tilladelse til omlavningen hos kirkevæрге og bymænd, og den gamle kalk, der beskrives som »ganske forgyldt uden og inden«, fejlede ikke andet end, at den var for lille. - Den nye kalk viste sig, da den blev afleveret, at være skæv, og tilmed fik man mistanke om, at den var underlødige. Præstens egenhændige dispositioner blev til et, omend mindre, af anklagepunkterne, da der 4/2 1732 indledtes en sag mod ham ved Hammershus birketing (HBJ) for forsømmelser i hans embedsførelse. Sagen, der var uhyre langstrakt, var på nippet til at koste pastor Mahler embedet. - Oplysningerne om den skæve kalk og dens eventuelle underlødighed gives i et brev af 27/3 1732 til Sjællands biskop, og heri siges, at den vil blive sendt til København for at blive prøberet. I et følgende brev af 25/11 1732 siges det, at guldsmeden straks drog bort, så man havde

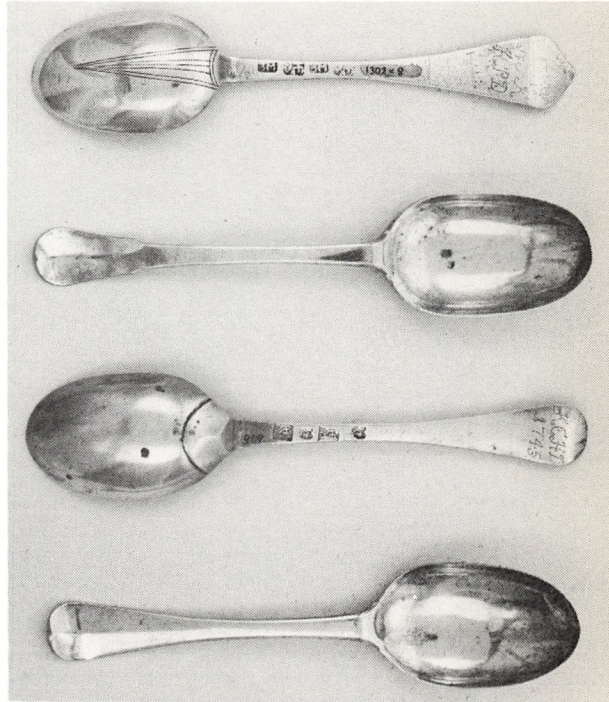

Fig. 6. Spiseskeer af Hans Edvardsen Sonne.

- 1) (øverst). Spiseske, BM 1302×8 med bred entunget skaftende og graveret rottehal. På skaftets bagside prikgraveret HFK KPD. Længde: 19,8 cm. Stempling: 2 × 3M og 2 × HESS, henholdsvis lødighedsstempel og mestermærke.
- 2) Spiseske, BM 1302×9, m. violinformet skaft og heel. Bag på prikgraveret: HFSH KHD. Længde: 20,0 cm. Stempling: 2 × 3M og 2 × HESS.
- 3) Spiseske, BM 969, m. ryg og heel. Bag på prikgraveret KCHD 1745. Længde: 20,4 cm. Stempling: 2 × 3½M i hjerte og 2 × HESS.
- 4) Spiseske, BM 1302×10, m. ryg og heel. På bagsiden graveret DPD 1745. Længde: 19,0 cm. Stempling: 2 × 3M og 2 × HESS.

ikke kunnet stille ham til ansvar (SBB). Antagelig har Marcus Rode også under sit ophold på Bornholm fornyet overdelen til S. Klemens kirkes alterkalk, for i kirkens regnskaber for 1732/33 anføres, at der foruden betalingen for udførelsen af arbejdet er betalt for dets prøbering i København samt for forsendelsen.

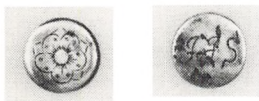
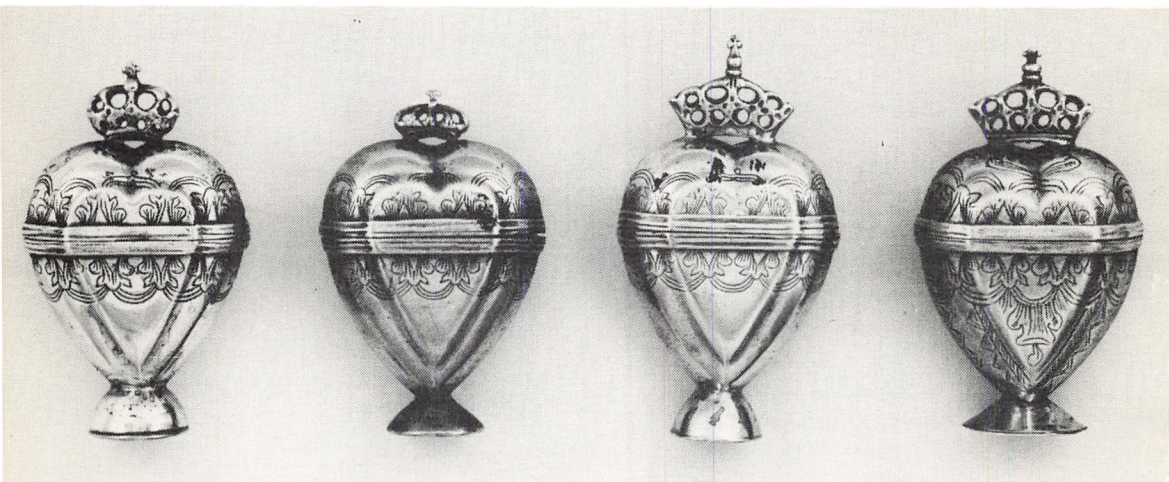

Fig. 7. Dragtsølv af Hans Edvardson Sonne.

1) Et sæt dobbeltknapper, BM 762/d 1; hver dobbeltknop består af 2 næsten plane knapper m. fast stilk. Overknappen m. graveret blomst, underknappen IIS. Har været benyttet som manchetknapper i skjorte. Diam. 1,5 cm. Stempling: både på over- og underknop 3M og HESS.

2) Fra venstre: Hovedvandsæg, BM 1302×25, hjerteformet på fod m. krone på toppen. Graverede blade og bånd i dobbeltfrise. Rester af forgyldning på krone og profileret kant. Indvendig forgyldt; på bagsiden graveret KND. Ny fod påsat, stemplet 2× AK (= Andreas Kreutzberg, se fig. 24-25). Højde: 7,4 cm. Stempling: i låget 2× 3M og 2× HESS.

3) Hovedvandsæg BM 610, hjerteformet på fod med lille krone. Graverede blade og bånd i dobbeltfrise; ny fod påsat uden stempling. Højde: 6,2 cm. Stempling: i låget: 2× 3M og 2× HESS.

4) Hovedvandsæg, BM 225, hjerteformet m. fod og krone; graverede hånd og blade i dobbeltfrise. Ny fod,

stemplet PS = Peder Harding Sonne se fig. 8-13. Højde: 7,4 cm. Stempling: indeni låget 2× 3M og 2× HESS.

5) Hovedvandsæg, BM 1892, hjerteformet m. fod og krone. Korpus dækket af graverede bånd, borter og stiliserede blade; rester af forgyldning på top, fod og lågerand. Ny fod stemplet PS (se ovenfor). Højde: 7,0 cm. Stempling: indeni låget: 2× 3M og 2× HESS.

Hans Edvardson Sonnes hovedvandsæg synes alle at være fremstillet uden fod. Han er, så vidt vides, den eneste af de bornholmske guldsmede, der bruger lødighedsstempling. M er et københavnsk mål: mark; 3M er 12 lødigt og 3½M 14 lødigt sølv (Johs. Thoms: En bornholmsk lødighedsstempling, Bornholmske Samlinger, 2. rk., bd. 2.)

Hovedvandsæg er små beholdere til vellugtende vand. Indeni ægget lå en svamp, som blev vædet med »hovedvand« dvs. et destillat af duftende urter. De var »på mode« i 1700- og 1800-årene.

Hans Edvardson Sonne, Rønne. F. i Aaker 1712, søn af lieutenant Edvard Olufsen Sonne, 28. sl.gd. Loftsgård i Aaker, og Karen Koefoed (se Koefoed A s. 128 og 139). Begravet i Rønne 18/2 1786. Gift i Rønne 19/10 1735 med Cathrine, f.o. 1704, datter af landstingsskriver Peder Harding. Børn:

Fig. 8. Tre sølvbægre af Peter Harding Sonne.

1) Bæger, BM 292 × 7, opbanket med påloddet mundrand og fodring. Kartouche af graverede ranker m. gravering: FFS KJD 1770. Nålepunslet korpus m. glat bælte langs rand og bund. På øverste bånd svag prikgravering: MFB AØ 1807. Højde: 7,9 cm. Stempling: i bunden 2 × PS.

2) Bæger, BM 290 × 3, opbanket med påloddet mund-

rand og fodring. Graverede blade og blomster i senbarok og kartouche m. gravering: HPSO LMD 1779. Højde: 7,7 cm. Stempling: i bunden 2 × PS.

3) Bæger, BM 1892, opbanket m. påloddet mundrand og fodring. Graveret bælte på korpus m. blade og blomster i senbarok (svarende til dekoration på 290 × 3). Imellem bladspidserne gravering: AOS KKPS 1779. Højde: 7,6 cm. Stempling: i bunden 2 × PS.

1) Peter (Harding) døbt 13/7 1736, 2) Edvard, døbt 16/6, begr. 20/11 1737, 3) Karen, døbt 12/6 1739, 4) Edvard 7/4 1741, 5) Christian Frederik, døbt 18/1 1743, 6) Hans, døbt 9/7 1745. - Med ham fik Bornholm atter en mere permanent virkende guldsmed med faget som hovederhverv. Ifølge håndværkerlisterne af 1744 (HVL) lærte han i København. Han er i Rønne skattetaxt i 1735, boende til leje i østre kvarter, og i 1736 og senere som ejer af gården gl. no. 320 på nordhjørnet af Storegade og Snellemark, som han ved giftermålet overtog fra svigermøderen, der kom på aftægt hos ham. Han tog borgerskab 21/11 1735. - I skattetaxten fra 1755 benævnes han som fendrik, senere blev han lieutenant ved borgerkompagniet. - 31/10 1752 stod han for

tingretten, anklaget for at have nægtet at opkræve skatterne i østre kvarter, et borgerligt ombud, han som underofficer mente at kunne undslå sig for. Det oplyses her, at han også solgte øl og brændevin og undertiden holdt spille- og dansehus, ligesom han om sommeren havde keglebane i sin have, hvor han »holdt keglespil for alle og enhver«. Ved dommen, der afsagdes 23/1 1753 (RBT), fradømtes han sine borgerlige rettigheder, hvad der dog ikke forhindrede ham i fortsat at udøve sit fag og at avancere indenfor borgervæbningen. - 27/3 1779 solgte han sin gård og sit boskab til sin yngste søn, urmager og købmand Hans Sonne, som han også indgik aftægtskontrakt med. Hans Sonne døde imidlertid som ugift i 1784, og gården gik tilbage til faderen, som derefter

Fig. 9. Fire spiseskeer af Peter Harding Sonne.

1) Spiseske, BM 438, m. bred, entunget skaftende og graveret rottehal. På bagsiden af skaft prikgraveret: PHS MLD 1766. Længde: 19,4 cm. Stempling: 2 × PS.

2) Spiseske, BM 1486 × 438, m. bred, entunget skaftende og enkel rokokograving på laffets bagside. På bagsiden af skaft prikgraveret: PAS IMHD. Længde: 19,3 cm. Stempling: 2 × PS.

3) Spiseske, BM 1889, m. violinformet skaft og enkel rokokograving på laffets bagside (som 1486 × 438). Bag på skaftet prikgraveret: MJS 1773. Længde: 20,6 cm. Stempling: 2 × PS.

4) Spiseske, BM 11.114, m. ryg og heel. Bag på skaftet prikgraveret: CJS AMD 1772. Længde: 20,2 cm. Stempling: 2 × PS.

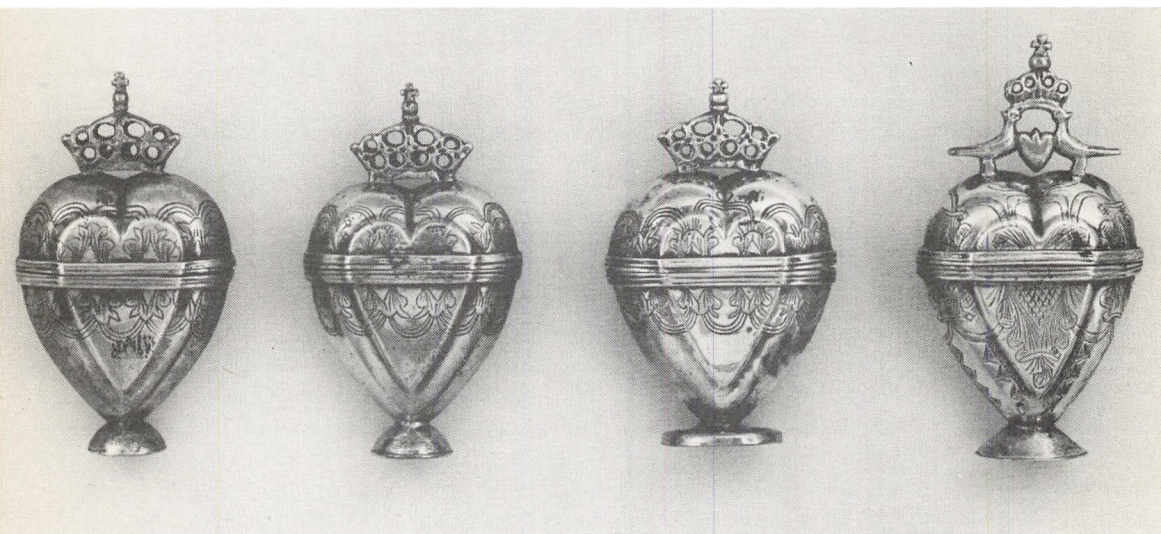

Fig. 10. Fire hovedvandsæg af Peter Harding Sonne.

1) Hovedvandsæg, BM 840, hjerteformet på fod m. krone. Graverede blade og bånd i dobbeltfrise; rester af forgyldning indv. samt på top, fod og lågrand. Højde: 7,4 cm. Stempling: på lågets inderside 4 × og under foden 1 × PS.

2) Hovedvandsæg, BM 3813, hjerteformet på fod m. krone. Graverede blade og bånd i dobbeltfrise. Rester af forgyldning indvendig samt på krone, fod og lågrand. Svampen bevaret. Under foden prikgraveret: BKCD. Højde: 7,2 cm. Stempling: på lågets inderside 2 × og under foden 1 × PS.

3) Hovedvandsæg. BM 8151, hjerteformet på fod m. krone. Graverede blade og bånd i dobbeltfrise. Rester af forgyldning. Foden fornyet, stemplet: 2 × GK for Otto Georg Kolling (fig. 26-29). Højde: 7,0 cm. Stempling: På lågets inderside 2 × PS.

4) Hovedvandsæg, BM 344, hjerteformet på fod m. top: 2 fugle m. et hjerte imellem og en krone over. Korpus dækket af graverede bånd, borter og stiliserede blade. Forgyldt indvendig, samt på top, fod og lågrand. Fodens bund m. graveret bort. Højde: 8,2 cm. Stempling: under foden 1 × PS. Topmotivet kendes ikke fra andre, bornholmske hovedvandsæg.

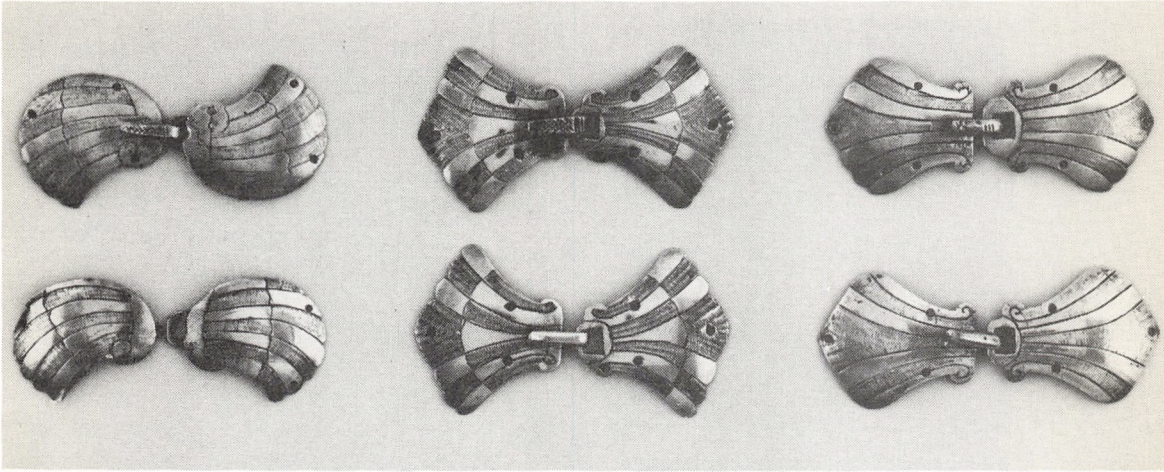

Fig. 11. Seks kåbespænder af Peter Harding Sonne.

- 1) Kåbespænde, BM 234, 2 spejlvendte, skæve muslinger m. graverede linier og trimblet mønster i hvert andet felt. Hægten afbrækket. Længde: 6,2 cm. Stempling: 1 × PS i hver halvdel.
- 2) Kåbespænde, BM 825, 2 ensvendte, skæve muslinger m. gravering og stempling som i BM 234. Hægten m. gravering. Længde: 6,2 cm.
- 3) Kåbespænde, BM 1898, muslingeform m. graverede linier og trimblet mønster skiftesvis i hvert andet felt. Stempling som BM 234. Hægte m. gravering. Længde: 6,4 cm.

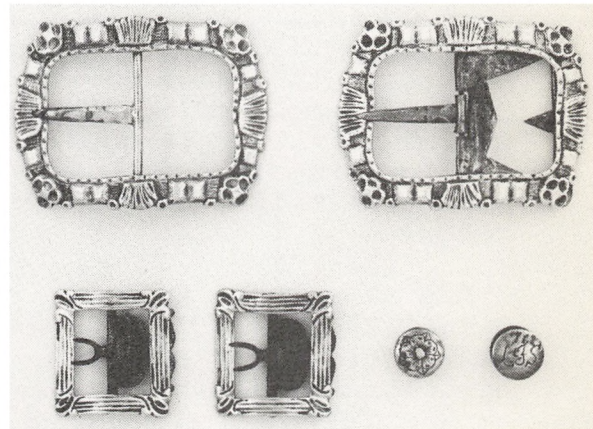
- 4) Kåbespænde BM 828, som BM 1898, men m. glat hægte. Længde: 6,3 cm.
- 5) Kåbespænde, BM 198 × 1, muslingeform m. graverede linier og trimblet mønster i hvert andet felt. Hægte graveret. Længde: 6,6 cm. Stempling: 1 × PS + 2 hænder i hver halvdel.
- 6) Kåbespænde, BM 613, glatrandet muslingeform, gravering som ovenfor. Glat hægte. Længde: 6,9 cm. Stempling: PS i hver halvdel.

Kåbespænderne, som af samtiden blev kaldt for »sølvhager«, blev brugt som lukke i kvindernes kåber af silke, kattun eller andre lette stoffer.

Fig. 12. Dragtsølv af Peter Harding Sonne.

- 1) Et sæt skospænder, BM 919/1 + 2, støbte, dekorerede med rudebosser, enkelte og i par, vekslende med blomster og muslinger. Prikgravering MHD på bagsiden. Det ene spænde mangler messingkapstikken og har i stedet nål i sølv repareret med messing (genbrugt som bæltespænde?). Længde: 7,0 cm. Stempling: 1 × PS i hver halvdel. Skospænderne har tilhørt en kvinde; D'et i initialerne står for »datter«, f. eks. Marie Hans Datter.
- 2) Knæspænder, BM 761 c, støbte i rammeform m. liljefigurer i hjørnerne. Prikgravering på bagsiden: JJS (S for søn). Kapstikker i stål. Mål: 3,5 × 3,6 cm. Stempling: 2 × PS i hver halvdel. Knæspænderne blev brugt som lukke under knæet i mændenes knæbukser. Lange benklæder kom først i anvendelse o. 1800.
- 3) Et sæt dobbeltknapper, BM 762/d2; består af 2 næsten plane knapper forbundet med fast stilk. Overknappen med graveret blomstermotiv og underknappen initialerne LIS. Diam. 1,5 cm. Stempling: i den ene knap 2 × PS, den anden uden stempling. Svarer nøjagtigt til

et sæt dobbeltknapper med faderens, Hans Edvarssens Sonnes stempel, fig. 7/1. Dobbeltknapper anvendtes som manchetknapper.

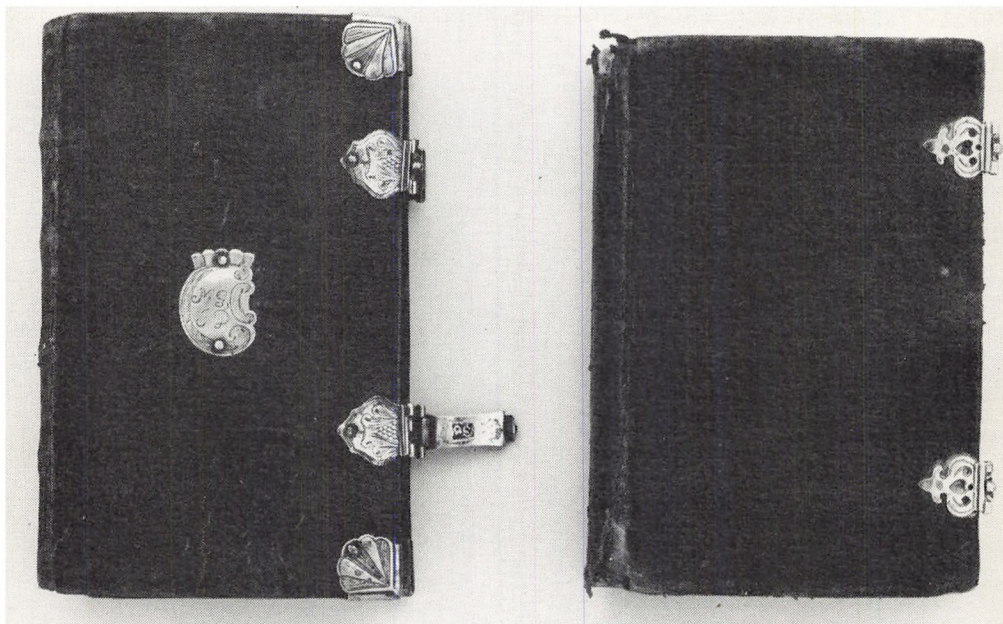

Fig. 13. To salmebøger med spænder af Peter Harding Sonne.

1) Salmebog m. spænder, BM 130×12, i skjoldfacon og med hjørneforstærkninger i muslingefacon, alt fint graveret. Midt på indbindingens for- og bagside plader m. graving: MGF D A 2 1785. Stempling: på bagsiden af hvert spænde 1× PS. Salmebogen nyere.

2) Salmebog m. spænder, BM 1302×12, m. gennembrudt mønster og liljeformet top. Hængsler med tunget kant og graving. Stempling: 1× PS i hvert spænde. Salmebogen nyere.

21/2 1784 solgte den til sin næst yngste søn, lieutenant Christian Frederik Sonne, hos hvem han boede til sin død (RSPP).

Niels Jensen Guldsmid, Rø. I blandt skyldnerne i skiftet 22/2 1758 efter købmand Anders Ancher i Rønne nævnes Niels Jensen Guldsmid i Rø, der skyldte en sum penge. Han er ikke lokaliseret, men i 1758 var der i Rø sogn i alt fald to gårdejere (til 24. sl.gd. og 4. vd.g.) og tre husmænd (udbyggere på Kongens mark, på 24. sl.gd.'s grund og på 15. sl.gd.'s grund), der hed Niels Jensen.

Peter Harding Sonne, Rønne. Døbt i Rønne 13/7 1736, søn af *Hans Edvardsen Sonne* og Cathrine Pedersdatter Harding. Begr. i Rønne 10/3 1803. Gift 1. gang i Rønne 30/12 1758 med Sidsel Pedersdatter,

begr. 2/9 1759. Børn: 1) udøbt barn, begravet sammen med moderen. Gift 2. gang i Rønne 28/1 1761 med Eva Jensdatter, f.o. 1736. Børn: 2) Jens Christian, døbt 27/9 1761, 3) Hans Peter, døbt 2/3 1763, 4) Sidsel Cathrine, døbt 12/5 1765, 5) Peter Harding, døbt 28/5 1769, 6) Frederik, døbt 17/4 1775, 7) Edvard, døbt 7/2 1779. - Han er i skattetaxten i 1759, boende i østre kvarter og derefter i nørre kvarter, i gl. no. 476 i Grummekulegade, et 8-fags hus samt et 2-fags halvhus, købt på auktion. Han solgte huset 13/5 1784 og opførte i stedet et 5-fags hus gl. no. 488b på Store Torv, som blev brandvurderet 25/10 1785 (jvf. brandtaxationen af 1781). Han tog borgerskab 3/3 1760. Foruden at være guldsmid var han brændevinsbrænder. Han solgte gl. no. 488b til sin ældste søn 7/2 1803 og indgik samtidig aftægtskontrakt med ham.

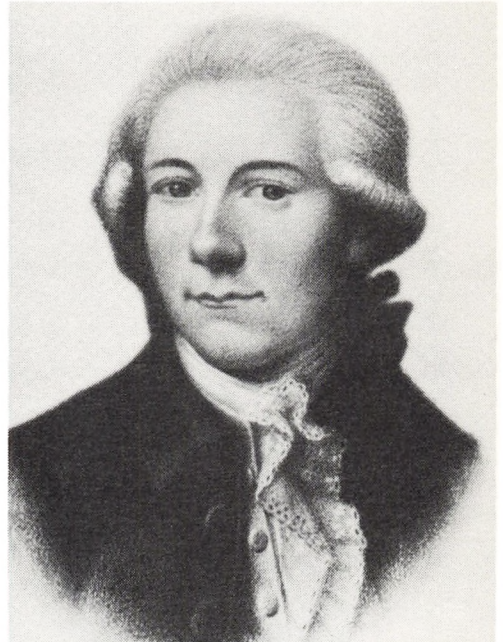

Fig. 14. Guldsmed Jens Jensen Viol og hustru, Lovise Magdalene Wegener. Fotos af originaltegninger i privateje.

Jørgen Nicolaj Sonne Bidstrup, Rønne. Døbt i Olsker 8/11 1744, søn af sognedegn Nicolaj Jensen Bidstrup og Kirstine Sonne. Gift med Bodil Kirstine, f.o. 1751. Børn: 1) Kirstine Sophie, døbt 7/2 1768, begr. 10/6 1770, 2) Nicolaj, døbt 27/11 1771, begge i Rønne. - Jørgen Bidstrup blev 15/10 1761 indskrevet i lære hos guldsmed Peter Johansen Berg i København (GL). Kort efter, at han var udlært, vendte han tilbage til Rønne, hvor han er i skattetaxterne 1769-74, boende i et 4-fags hus i Grummekulegade, som han fik skøde på 31/3 1769 og atter solgte 17/11 1774, da han forlod byen. Det vides, at han et par gange i årene forud var på rejse til Skåne, bl.a. på et pas, udstedt 5/12 1772 (BAK 1773). Han betegnes da og ved andre lejligheder som »borgermand i Rønne«, men dato for borgerskabet kendes ikke. Han er ikke sporet siden.

Jens Jensen Viol, (København), Rønne. Døbt i Rønne 29/9 1753, søn af snedker og

kromand Jens Mathiasen Viol. Begr. i Rønne 26/6 1809. Gift i St. Petri kirke i København 19/12 1783 med Louise Magdalene Wegener, f.o. 1765, død i barselsseng og begr. 28/11 1791. Børn: 1) Anne Margrethe Barbaralina, f. 29/12 1784, 2) Magdalene Elisabeth f. 22/2 1786, begr. 22/7 1789, 3) Christian Jens f. 25/11 1790 (alle døbt i St. Petri kirke). - Han blev indskrevet i lære hos guldsmed Christian Werum i København 13/7 1770 og udskrevet igen 17/10 1776 efter at hans svendestykke var antaget. Han aflagde mesterstykke, en sølvterrin, 15/10 1783 (GL) og tog borgerskab som guldsmed i København 13/8 1783. Ifølge Københavns Vejviser boede han i de følgende år til leje forskellige steder i København, således i Gothersgade 190 i 1784-85, i Gothersgade 183 i 1786-91 og i Pilestræde 11 1794-96. En kort overgang ejede han ejendommen no. 210 i Aabenraa, som solgtes på auktion 26/9 1793. - I 1796 flyttede han til Rønne, hvor han ifølge skattetaxterne boede til leje. Han tog borgerskab i Rønne 26/2 1799.

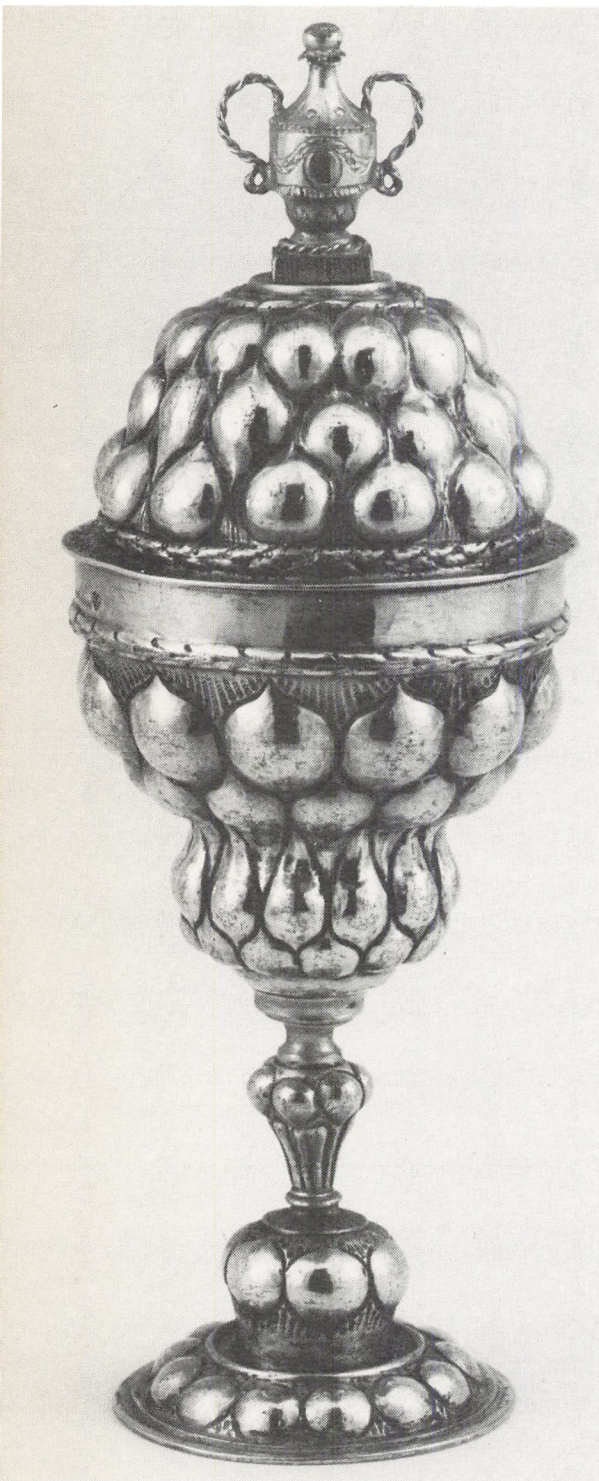

Fig. 15. Forgyldt renæssance lågpokal m. lågknap af Jens Jensen Viol. BM 4695, m. drevne bukler på låg, bæger, stilk og fod. Oprindelig lågknap erstattet af vase i Louis XVI-stil. Efter tradition i givers slægt skænket til kaptajn Hans Madsen Koefoed, 1634-1704, af Frederik III, i anledning af Bornholms aflevering til den danske krone 1658. Forgyldt. Højde: 23,2 cm. Giver: Ritmester Koefoed, Koefoedgård, Østermarie. Stempling: Nürnbergs mærke for Hans Riegel 1609; dette mærke findes tillige i fodranden. I låget 2 mestermærker for J.J. Viol som mester for den nye lågknap.

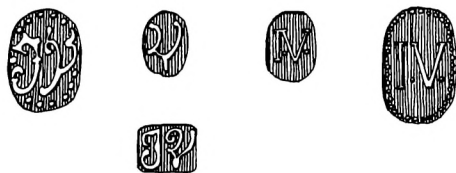

Fig. 16. Spiseske og sukkertænger af Jens Jensen Viol. 1) Spiseske, BM 7805, m. glat skaft m. kantgravering, der næsten er slidt væk. Graveret »rottehal«, meget slidt. På skaftets forside prikgraveret: ASS BK 1808. Længde: 21,0 cm. Stempling: 3 store og 1 lille JV. 2) Sukkertang, BM 217, støbt, m. stærkt svungne arme, delvis som rocaille. Bladformede gribeplader m. prikgravering, i den ene HAC, i den anden 1855. Akselnitten er på oversiden udformet som en fugl med udbredte vinger. Længde: 12,8 cm. Stempling: 1 lille JV i hver gribeplade. 3) Sukkertang, BM 1444×1, m. kantgravering og Louis XVI-dekoration. Udformet som fjedertang m. to skeformede gribeplader. Prikgraveret: DJ. Længde: 14,0 cm. Stempling: 2 × JV i hver gribeplade.

Fig. 17. Dragtsølv af Jens Jensen Viol.

- 1) Hovedvandsæg, BM 1612×1, støbt, m. drevne rocaille og blomster; toppen udformet som fugl m. udbredte vinger. Foden (evt. nyere?) m. bladgravering. Under foden prikgraveret: MKPK 1798. Højde: 7,7 cm. Stempling: 1 × JV.
- 2) Hovedvandsæg, urneformet, Louis XIV-stil m. blomsterformet lågknap og m. graverede blade og blomsterranker. Firkantet fod m. balsamgemme. Forgyldt indvendig. Højde 8,6 cm. Stempling: 4 mærker, 1 × V og 3 × JV.
- 3) Knæspænder, BM 1004, støbt m. barokornamatik. Kapstikker mangler, men m. gennemgående stift i messing. Prikgravering OES 1797 i hver. Mål: 3,5 × 3,7 cm. Stempling: 2 × V.

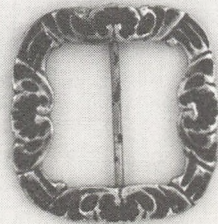
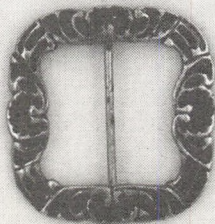
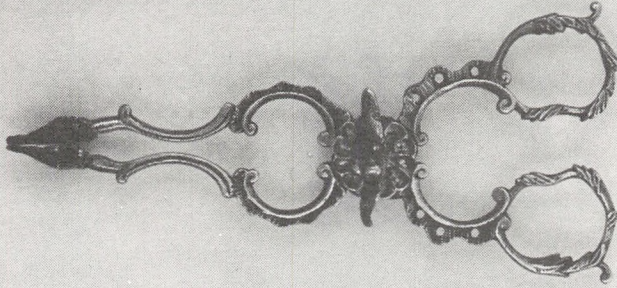
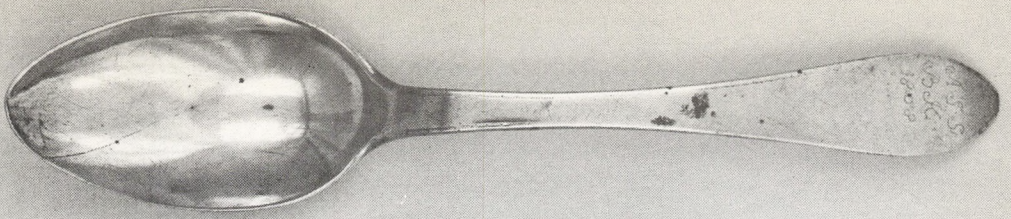

Fig. 18. Sølvarbejder af Svend Peter Lind.

1) Sølvbæger, BM 605, opbanket m. påloddet mundrand og kraftig fodrand. På korpus graverede bladranke og fire kartoucher, de tre m. blomster, det fjerde m. graving: C:A:J:S K:P:D 1781. Under mundranden en fin bølgefrise. Højde: 8,1 cm. Stempling: 2 × SPLIND samt BOR:HOLM RÖ: 81.

2) Hovedvandsæg, BM 2031, hjerteformet m. fod og krone. Graverede bånd og stiliserede blade i 2 borter. Forgylt indvendig samt på fod, top og lågkant. Højde: 7,0 cm. Stempling: 1 × SPLIND under foden.

3) Kåbespænde, BM 1068×1, muslingeform m. ciseleret, graveret og trimblet mønster. Længde: 7,2 cm. Stempling: 1 × SPLIND i hver halvdel.

Svend Peter Lind, Rønne, Svaneke. F. 23/6 1752 »2 mil fra Christiansstad i Skaane«. Død i Rønne arrest og begravet 20/2 1800. Gift i Rønne 26/1 1780 med Inger Marie Fjelderup, Peder Dams enke, f.o. 1742, begr. i Rønne 22/2 1795. Børn: 1) Ane Lisebeth, døbt 7/9 1781, 2) Christiane Uldricha, døbt 2/4 1784, begr. 11/2 1785 (begge i Rønne). - Ifølge nedennævnte retssag imod ham, hvor også oplysningerne om hans fødsel findes, ankom han til Bornholm 5/9

BOR:XOLM
RÖ:
81

1774. Vi finder ham i skattetaxten for 1775/79, logerende hos Jens Viol (fader til guldsmeden af samme navn) i Ruden. Han tog borgerskab 20/2 1776. Ved giftermålet blev han ejer af huset gl. no. 209, et 9-fags hus i Damgade. - Ægteskabet gik ikke godt, og det endte med, at han realiserede sine ejendele (huset solgte han således 30/1 1792) og forlod Rønne. Vi ved ikke, hvor han derefter opholdt sig på øen, indtil han 27/6 1799 tog ophold i Svaneke, hvor han havde til hensigt at blive. Her fik han imod løfte om ægteskab lokket købmand Hans Morten Rasch's tjenestepige til at fjerne en sølvøl-kande, der stod på en »pyramide« i salen hos hendes husbond. Nu havde Lind allerede flere gange tidligere været mistænkt for tyverier, og ved et politiforhør 16/11 1799 (SPP) tilstod pigen at have taget kanden til ham. Efter hendes anvisning fandt man kanden, der havde vejte 80 lod, eller rettere delene af den, for Lind havde nået at klippe den i stykker. Ved dommen, der afsagdes 10/1 1800, blev Lind og tjenestepigen idømt hver to års forbedringshus. De blev anbragt i arresten i Rønne for at afvente, at sejladsen atter blev genoptaget efter vinterpausen, men Lind døde, før det kunne ske. (Ang. sagen se SPP og SJP fol 53 f.)

Jonas Nielsen Westerstrøm, Rønne. F. i Vestervig i Sverige o. 1740, begr. i Rønne 6/12 1808. Gift med Kirstine Larsdatter Lynggren. Ingen børn. Han er i Rønne skattetaxt i årene 1778-1808, boende først i gl. no. 186 i Klokkegade, købt 2/2 1778 og solgt igen 17/5 1791, og derefter i gl. no. 183, et 10-fags hus i samme gade, købt 17/5 1791. - Han tog borgerskab som gørtler 27/2 1781 og supplerende borgerskab som sølvsmed 28/3 1794. Da han ansøgte om dette, erklærede han, at det var for ikke at komme til at være byen til byrde i hans alderdom, da han ikke kan »se sit udkomme i sit forrige borgerskab som gørtler (fordi) enhver urmagerdreng forarbejder sligt«, og han fremviste en attest fra *Svend Peter Lind* på, at han

kunne arbejde i sølv. - Han betegnes dog fortsat som gørtler og ved sin død som kandestøber. Sandsynligvis har hans arbejder med sølv fortrinsvis været reparationsarbejder. Han synes i øvrigt at have klaret sig ganske godt økonomisk, han handlede med ejendomme og udlånte flere gange penge mod pant i fast ejendom. Ved hans død arvede hustruen ham ifølge testamente.

Carl Emanuel Kierling, Nekso, Aakirkeby. F. i Sverige o. 1775. Begr. i Aakirkeby 17/3 1811. Gift i Nekso 24/8 1804 med Margrethe Marie Hansdatter, død i Klemensker 13/4 1819. Børn: 1) Carl (kaldet Carl Carolinus), døbt i Nekso 15/6 1805, 2) Neptunus, døbt i Aa kirke 21/8 1808. - Ved trolovelsen fremlagde han attest fra Westerås på ikke at være gift i forvejen. Han er i Nekso skattetaxt 1804-08 og i Aakirkebys 1810, begge steder boende til leje. - Om morgenen 30/9 1810 opdagede man, at der i løbet af natten havde været indbrud i Bornholms Amtskontor i Rønne. Tyvene var kommet ind gennem et vindue og havde fjernet amtskassen, indeholdende 41351 rd. 94 sk. Politiforhør bragte hurtigt to mænd fra Aakirkeby, sadelmager Jacob Peter Pedersen og guldsmed Kierling, i søgelyset som gerningsmændene. De blev arresterede, og i et politiforhør i Aakirkeby tilstod Kierlings hustru, at hun var vidende om, at de var de skyldige. En eftersøgning i sadelmager Pedersens hus bragte en stor del af de stjålne penge til veje. Takket være de mange prisesager, der skulle behandles af retten i Rønne, faldt dommen først der 27/8 1811 (RJP). Da var Kierling i mellemtiden afgået ved døden i arresten i Aakirkeby, så kun sadelmager Pedersen blev domfældt (han idømtes kagstrygning og livsvarigt arbejde i Stokhuset) foruden, at Kierlings hustru som medvidende blev idømt 4 mdr. i forbedringshuset. De manglende 12270 rd. 94 sk. skulle inddrives i de to boer. - Skiftet efter Kierling påbegyndtes 8/5 1811 i Klemensker, for noget før indbrudet skete, havde han købt et hus på 17. sl.gd.'s grund i Klemensker, og han havde optaget et lån på

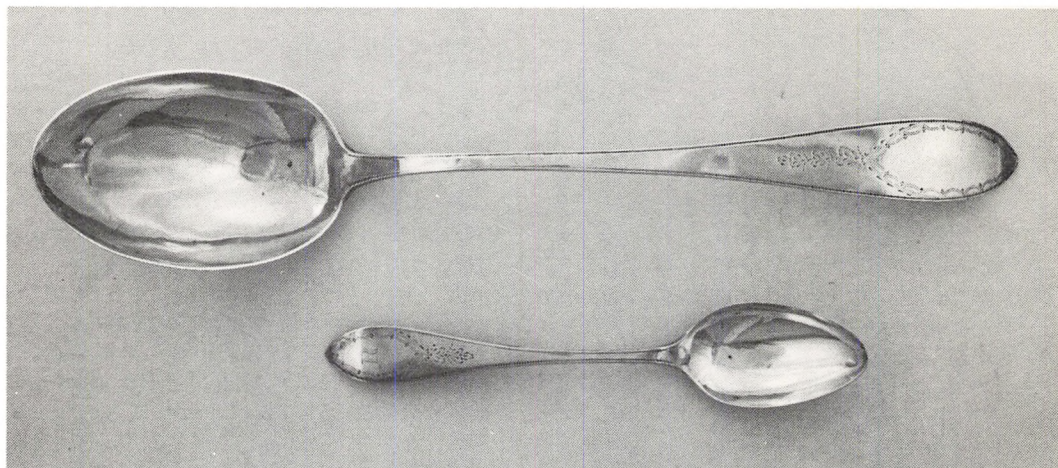

Fig. 19. Sølvarbejder af Johan Anton Ager.

1) Potageske, BM 1302 × 16, m. fin empiregraving. Laffet mere opbøjet end på en kuvert suppeske. Foran på skaftet i en oval et lille prikgraveret R. Længde: 39,5 cm. Stempling: 1 × AGER.

2) Spiseske, BM 1444 × 4, empiregraving m. oval m. graveret R. Længde: 22,5 cm. Stempling: 1 × AGER.

400 rd. i huset, men ingen af delene nåede at blive tinglyste. Hustruen var efter mandens arrestation omgående flyttet dertil, og ved skiftet var alt indbo der på nær Kierlings guldsmedeværktøj, som stod hos sadelmager Pedersen. Hus og indbo solgtes på auktion 12/7 1811 med den klausul, at Kierlings enke skulle have lov til at forblive i huset til førstkommende mikkelsdag. Hun kom imidlertid til at forblive der til sin død, for 19/3 1812 viedes hun til husets køber, Hans Jacobsen. - Fra Kierlings bo kunne amtet inddrive 566 rd. og fra sadelmager Pedersen betydeligt mere, for han var en ret velhavende mand, der foruden gården no. 45 i Storgade i Aakirkeby ejede et hus med 3 td. ld. jord, kaldet Staalehuset, samt flere jorder. Amtet fik i alt 32630 rd. 84 sk. igen af de stjalne penge, resten måtte anses for at være gået tabt. Dog dukkede der i 1829 799 rd. op, som den daværende ejer af sadelmagerens tidligere hus fandt stukket af vejen i stråtaget og tilbageleverede til amtet.

Johan Anton Ager, Neksø. F. »i Sjælland« o. 1775. Han er i Neksø skattetaxt 1805-15, boende til leje forskellige steder i

AGER

byen. Han betegnes her som guldsmed og ligeledes, da han blev udlagt som fader til et uægte barn, døbt 29/11 1808; men det var som små- eller detailhandler, han 23/7 1812 tog borgerskab i byen, som han fraflyttede i 1815.

August Frederik Wilhelm Möser, Rønne, Ibsker. F. i Hannover o. 1786, død i Ibsker 27/11 1857. Gift 1. gang i Rønne 8/7 1814 med Inger Kirstine Michelsdatter, enke efter købmand Andreas Lund og f.o. 1785 som datter af snedker Michel Rasmussen. Hun døde i Rønne 28/10 1821. Børn: 1) Maria Magdalena, f. 12/11 1814, 2) Friderich, f. 13/11 1815, 3) Niels Georg, f. 31/12 1816, 4) August Wilhelm, f. 11/5 1818, 5) Margrethe Vilhelmine, f. 14/1 1820, 6) Christian Lydik, f. 1/5 1821, alle i Rønne. Gift 2. gang i Ibsker 6/7 1827 med Signe Cathrine Sommer, f.o. 1807 og datter af ejeren af 10. vd.gd. Brændesgård i Ibsker Hans Ødberg Sommer. Børn: 7) Christine Cecilie, f. i

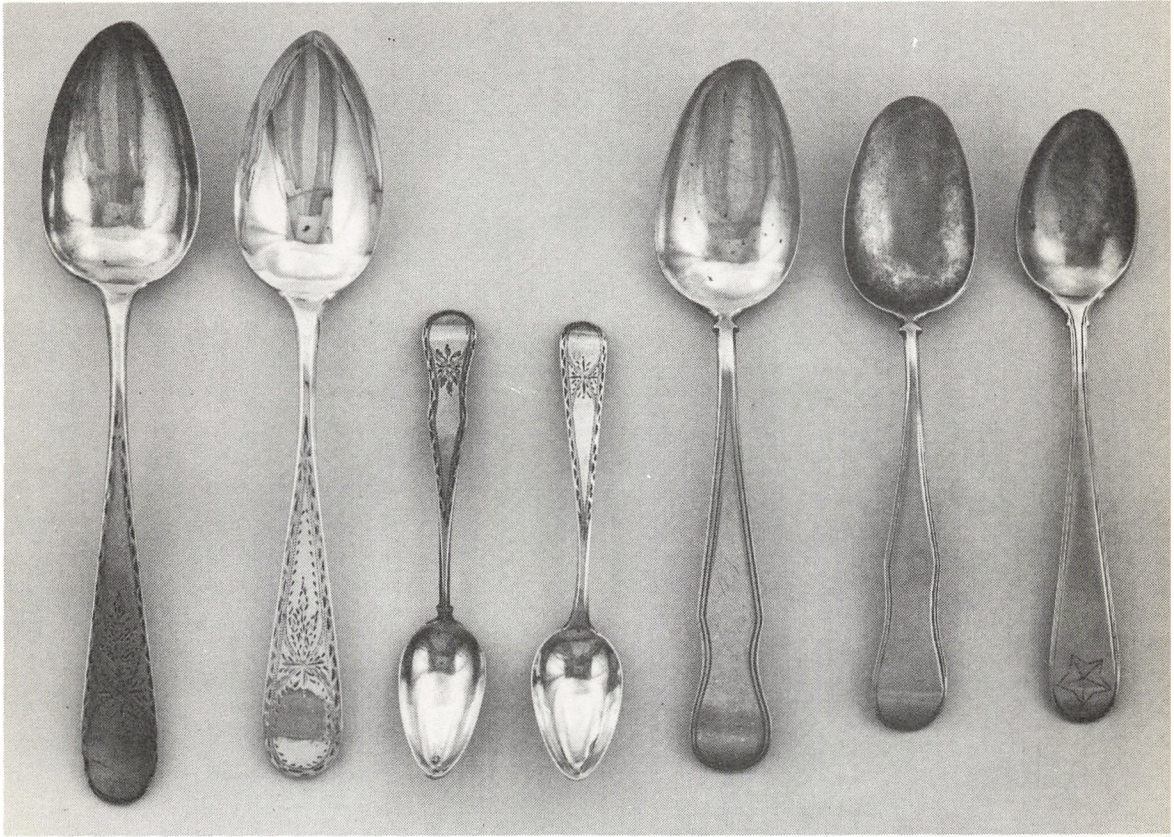

Fig. 20. Bestik af August Frederik Wilhelm Möser.

- 1) Spiseske, BM 1302×6, m. graveret empiremønster på skaftet og m. heel. Længde: 22,9 cm. Stempling: 1 × Möser og 1 × fisk = Rønnes bymærke.
- 2) Spiseske, BM 1302×7, m. graveret empiremønster på skaftet og m. heel. På forsiden meget utydelig prik-gravering: evt. KJL 1818. Længde: 21,9 cm. Stempling: 1 × Möser.
- 3) Teske, BM 11.303, m. graveret empiremønster og m. heel. Længde 14 cm. Stempling: 1 × Möser + 1 × svane = Svaneke's bymærke.
- 4) Teske, BM 11.302, m. graveret empiremønster og m. heel. På forsiden prikgraveret: PA 1833. Længde: 13,5 cm. Stempling: 1 × Möser + 1 × svane = Svaneke's

bymærke.

- 5) Spiseske, BM 1302×1, m. dobbeltriflet. violinformet skaft og m. heel. På bagsiden prikgraveret: J.C.F. E.C.F. Længde: 21,0 cm. Stempling: 1 × Möser og 1 × svane = Svaneke's bymærke.
- 6) Spiseske, BM 3808, m. dobbeltriflet, violinformet skaft og m. heel. På forsiden graveret 6-takket stjerne (næsten slidt væk). På bagsiden prikgraveret P.M.L. Længde: 18,8 cm. Stempling: 1 × Möser + 1 × svane = Svaneke's bymærke.
- 7) Spiseske, BM 3809, m. dobbeltriflet skaft og m. heel. På forsiden graveret 5-takket stjerne; på bagsiden graveret M.E. Længde: 18,0 cm. Stempling: 1 × Möser + 1 × svane = Svaneke's bymærke.

Rønne 7/7 1828, død 16/2 1829, 8) Hans Gottlieb Wilhelm, f. 10/10 1829, 9) Christine Cicilie, f. 22/8 1832, død 3/2 1833, 10) Carl Emil, f. 28/5 1839, død 10/11 1839, 8-10 alle i Ibsker. - Han lærte i Hannover og kom i 1812 til Bornholm på rejse fra Stock-

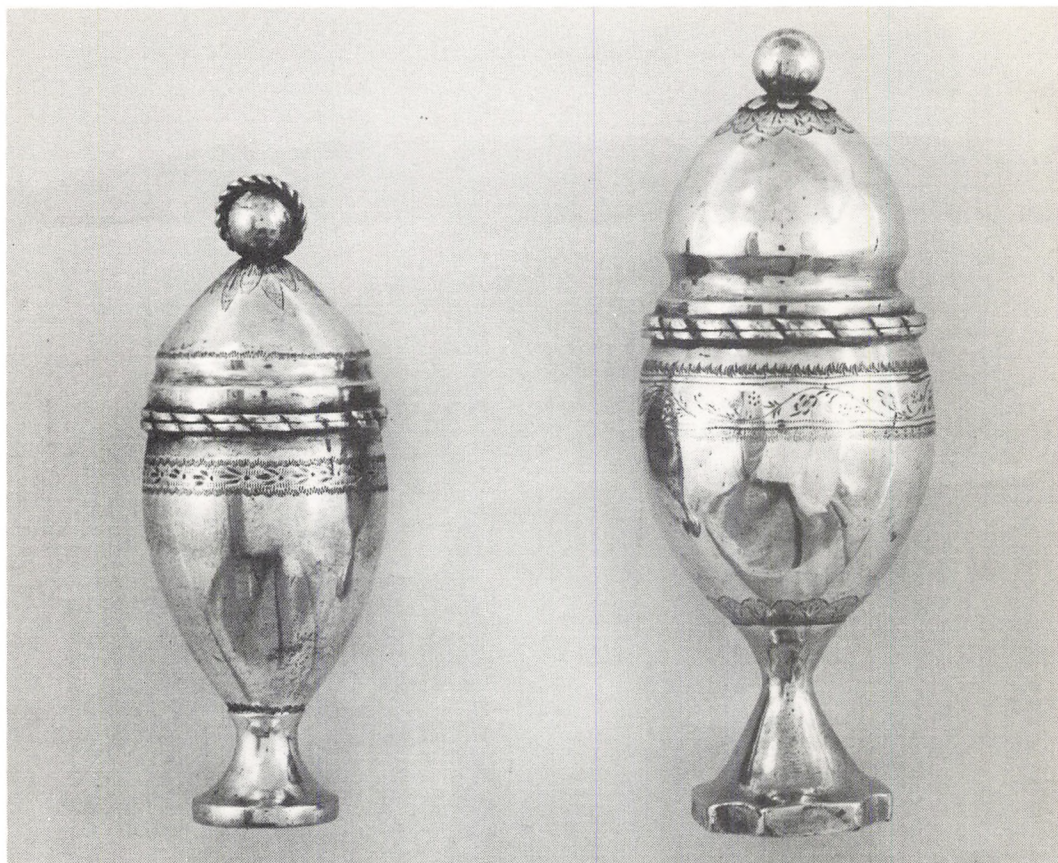
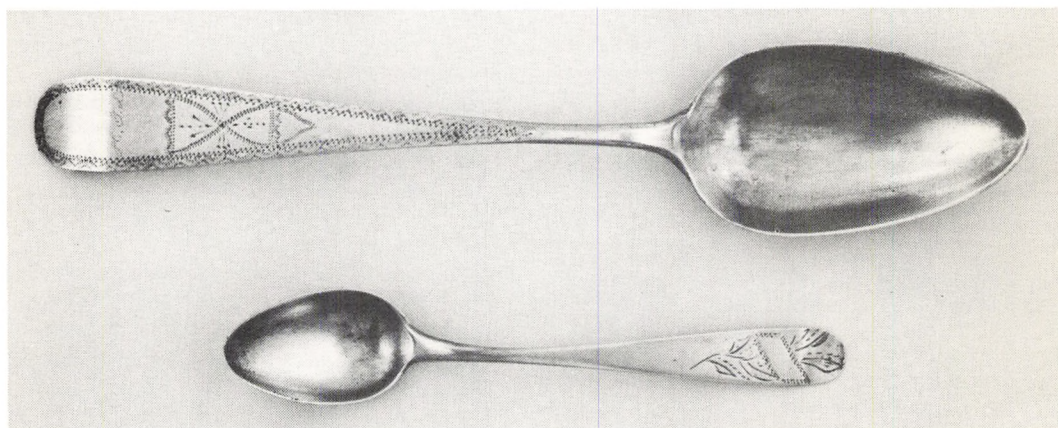

Fig. 21. Hovedvandsæg af August Frederik Wilhelm Möser.

1) Hovedvandsæg, BM 482, urneformet m. fod og rund lågknop i ring af snoet tråd. Graveret m. bladornamentik. Forgyldt indvendig samt på lågknop og lågrand. Højde: 8,3 cm. Stempling: 1 × Möser + 1 × 3 fisk.

2) Hovedvandsæg, BM 1328 × 1, urneformet, m. firpas fodstykke og forgyldt lågknop i form af kugle. Graveret m. bladornamentik. Forgyldt korpus og lågkant samt indvendig forgyldt. Højde: 10,0 cm. Stempling: 1 × Möser og 1 × svane.

holm med et skib, der blev opbragt og ført til Rønne. Ved sit første giftermål blev han ejer af ejendommen gl. no. 418, en gård i Borgergade, samt flere jorder. Han tog borgerskab som købmand 12/8 1814 og drev hustruens købmandsforretning videre, samtidig med, at han også virkede som guldsmed (ved sønnen Christian Lydiks dåb kaldes han købmand og guldarbejder). Han erhvervede i de næste år flere jorder; men efter det andet giftermål købte han 21/8 1828 Brændesgård af svigerfaderen og begyndte at sælge ud af sine besiddelser i Rønne. Året efter, da han flyttede til gården, indgik han aftægtskontrakt med ham. Gården i Rønne blev udlejet. Han levede herefter som bonde, men virkede fortsat ved siden af som guldsmed. 21/2 1855 solgte han gården til sønnen Niels Georg og indgik aftægtskontrakt med ham.

Carl Frederik Boesen, Rønne. F. i København 27/6 1802. Død i Rønne 7/8 1886. Gift i Klemensker 15/10 1827 med Karen Kristine Espersdatter, f.o. 1792. Børn: 1) Carl Frederik Ferdinand, f. 5/10 1828, 2) Hans Wilhelm, f. 6/12 1831, 3) Lorentz Philip Fridolin, f. 27/4 1837 (alle i Rønne). - Han blev udkrevet af lære hos guldsmed Peter Christian Næbo i København 19/7 1825 efter at have lavet svendestykke, et guldsignet (GL). Han nedsatte sig i Rønne og fik 29/3 1829 skøde på gl. no. 426a, et hus i Rosengade. Han tog borgerskab 20/4 1830 og fremviste da som »mesterstykke« 6 sølvspiseskeer, en indvendig forgyldt tesi, en guldring med 5 »rosestene« og en brystnål med karneolsten og ægte perler. - Han var en aktiv mand, der f.eks. arrangerede præmieskydning med sit eget sølv som præmier (jvf. annonce i Born-

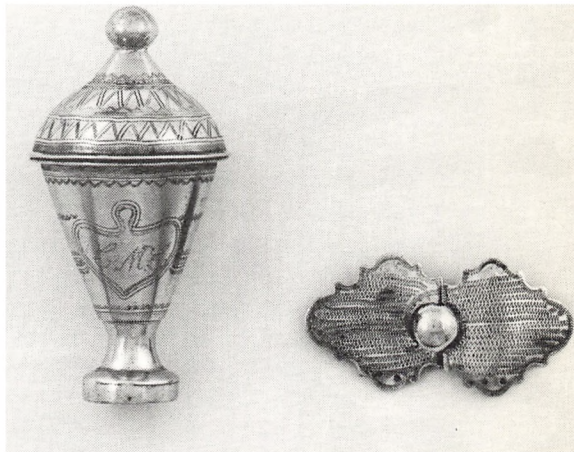

Fig. 23. Dragtsølv af Carl Frederik Boesen.

1) Hovedvandsæg, BM 347, urneformet m. rund fod, låg m. buede sider og rund lågknop. Let empiregravering. I graveret, hjerteformet kartouche prikgraveret: CMC, dækker ældre, svagere prikgravering. Indvendig forgyldt. Højde: 8,5 cm. Stempling: 3 × B.

2) Kåbespænde, BM 1302 × 11, skjoldformede plader m. tunget rand. Trimbling i tætte, vandrette linier og rundt langs kanten. Påloddet rund, hvælvet plade, der dækker sammenhæftningsstedet. Længde: 6,1 cm. Stempling: 1 × B i hver spændehalvdel.

Fig. 22. Bestik af Carl Frederik Boesen.

1) Spiseske, BM 1302 × 5, m. graveret empiremønster og på forsiden af skaftet prikgraveret: HJS. Længde: 23,0 cm. Stempling: 2 × B.

2) Teske, BM 10.988, m. graveret bladgren, afbrudt i midten af dobbeltriflet, rombeformet ejerfelt uden initialer. Længde: 14,3 cm. Stempling: 2 × B.

holms Avis 27/3 1850). Han tegnede også, bl.a. i 1850 en tegning af briggen »Julius« (i privat eje), og han prøvede at modarbejde tendensen til, at forskellige handlende optog forhandlingen af det fabrikmæssigt fremstillede sølvtøj, jvf. annonce i Bornholms Avis 1/4 1835 og hans henvendelse til kommunalbestyrelsen af 23/4 1842 (RRF), hvor han anmodede om at få forbudt en navngiven handlende at forhandle sølv- og guldgenstande. - Det forhindrede ham ikke selv 3/8 1860 i at blive tiltalt for ulovlig næring ved at male bindingsværksstolper for andre (RPP). Han var da kommet ud i stadig stigende gæld, og 1/9 1865 blev hans hus solgt på auktion. På hans ældre dage var han i en lang årrække fast tingsvidne ved tingretten.

Andreas Kreutzberg (Creutzberg), (København) Aakirkeby, Rønne, Vestermarie. F. i København o. 1792, død i Vestermarie 20/8 1878. Gift 1. gang med Cathrine Marie Sophie Andresen, f.o. 1789, død i Aakirkeby 9/3 1835. Børn: 1) dødfødt søn 8/10 1831. Gift 2. gang i Aakirkeby 13/8 1835 med Margrethe Kjestine Jørgensdatter, f.o. 1800, død i Aakirkeby 17/12 1836. Ingen børn. Gift 3. gang i Aakirkeby 22/4 1837 med Cathrine Bendtsdatter, f.o. 1809. Børn: 2) Johannes Peter, f. 13/1 1839, 3) Christian Frederik, f. 11/6 1840, 4) Christine Cathrine, f. 9/7 1841, 5) Anne Cathrine, f. 8/10 1843, 6) Kirstine Andrea, f. 31/3 1845 (alle i Aakirkeby), 7) Christian Andreas, f. i Rønne 5/8 1848. - Han blev udskrevet af lære hos guldsmed Christian Holm i København 7/7 1813 efter at have stået i lære i syv år og have lavet svendestykke, en sølvsennopskande (GL). Han fik borgerskab som frimester i København 22/5 1821, men i 1826 blev hans hustru ansat som eksamineret jordemoder i Aakirkeby og Aaker, og de flyttede dertil, hvor han 1/12 1826 fik skøde på et 12-fags hus, br.no. 46 i Storegade. Han tog borgerskab 4/12 1829. - 15/7 1846 købte han et hus i Rønne, nemlig 4 fag af gl. no. 132, kaldet 132aa, som han et par måneder senere flyttede ind i. Han averterede 30/3 1847 i Bornholms Avis, at han nu boede der. Huset i Aakirkeby solgte han 14/7 1847. Han blev kun ca. 2 år i Rønne, så solgte han atter huset ved skøde af 27/3 1849 og flyttede til Vestermarie, hvor han havde erhvervet et hus på 18. sl.gd.'s grund (skøde mgl.). Her boede han resten af sit liv, ved sin død 1878 som aftægtsmand hos en datter og svigersøn, der da havde overtaget huset.

Carl Carolinus Kierling, Rønne. Døbt i Neksø 15/6 1805, søn af *Carl Emanuel Kierling*. Han angives både hos K. Thorsen og Chr. A. Bøje at have været guldsmed, men findes i arkivalierne kun angivet som snedker (og drejer) i Rønne. Han er antagelig forvekslet med faderen.

Jacob Stephansen Brix. F.o. 1812. Boede ved folketællingen i 1834 på Risenholm i Nyker hos dennes ejer Jens Nicolai Brix, betegnes da som guldsmed.

Otto Georg Kolling (Kelling), (København), Rønne. F. i København 12/5 1815, død i Rønne 14/4 1888. Gift 1. gang i Holmens kirke i København 4/2 1842 med Marie Andersdatter, f.o. 1814. Ægteskabet blev opløst ved kgl. bevilling af 29/10 1845. Gift 2. gang med Sophie Magdalene Berendt, f.o. 1820. Børn: 1) *Georg Berendt*, f. 11/1 1852, 2) Ida Micoline, f. 28/5 1854, begge i Rønne. - Han lærte hos guldsmed Martin Isberg i København, hvorfra han blev udskrevet af lære 25/1 1836 (GL). Han kaldes der for »Killing«, men kaldte sig senere altid for »Kolling«. På hans dåbsattest, som han fremviste ved den nedennævnte sag imod ham, angives efternavnet som »Kelling«. - Han tog første gang til Bornholm i 1848, hvor han 6/4 og 23/5 averterede i Bornholms Avis, at han indsatte forlorne tænder, og året efter nedsatte han sig i Rønne, hvilket han averterede 17/3 1849. Han tog borgerskab som guldsmed 23/3 1849 og købte ved skøde af 20/8 1849 huset gl. no. 455a (= matr. no. 450) i Sct. Mortensgade. Han solgte dette hus 18/6 1874 og flyttede i stedet til matr. no. 485a på Lille Torv, købt ved skøde af 1/6 1874. Her boede han resten af sit liv. - Han arbejdede fortsat som tandlæge ved siden af virksomheden som guldsmed, og det var med de lokale lægers viden, de

Fig. 24. Dragtsølv af *Andreas Kreutzberg*. Side 95.

1 + 2) To næsten ens kåbepænder, BM 309 og 609; skjoldformede plader m. let tunget rand. Graveret m. fine empire randbortor og et enkelt blomstermotiv. Længde: 8,1 og 7,4 cm. Stempling: 1 × AK i oval i hver spændehalvdel.

3) Kåbepænde, BM 1485 × 444, skjoldformede plader m. let tunget rand, graveret m. fine empire randbortor og enkelt blomstermotiv. Hver halvdel omdannet til broche m. påloddet sikkerhedsnål. Længde: 6,0 cm. Hægte og malle fjernet. Stempling: 1 × AK i hver spændehalvdel.

Fig. 25. Hovedvandsæg af Andreas Kreutzberg.

1 + 2) To næsten identiske hovedvandsæg, BM 683 og 10.990. Urneformede m. rund lågknop og balsamgemme i foden. Empiregraveringer m. trimblede guirlander m. blade og stjerner. Forgylndning indvendig, samt på knop, lågrand og balsamgemme. I balsamgemmet er på 683 prikgraveret: Marina Petersen 1837, på 10.990 AK. Højde: 7,4 og 7,2 cm. Stempling, 683: AK i oval, 10.990: AK i rektangel.

3) Hovedvandsæg, BM 1795, lommeursformet m. op-hæng til kæde. Med gennemboret svampedæksel som 8-oddet stjerne. Lille, prikgraveret blomst på forsiden (som på kåbspænder fig. 24), mindre blomst på bagsiden samt prikgraving langs kant. Forgylt sølv. Diam.: 4,5 cm. Stempling: AK i oval.

4) Hovedvandsæg, BM 1053 x 1, cirkelrundt, fladt, støbt m. perlestaf, graveret m. borter og prikgraving ME for Martine Engel. Øsken til kæde. Indlagt svamp. Diam. 5 cm. Stempling: ingen; iflg. familietraditionen tilskrives det Andreas Kreutzberg, nabo til tidl. ejer, Martine Engel.

Hovedvandsægget fig. 7,2, som er fremstillet af Hans Edvardsen Sonne, er med ny fod, stemplet: 2 x AK.

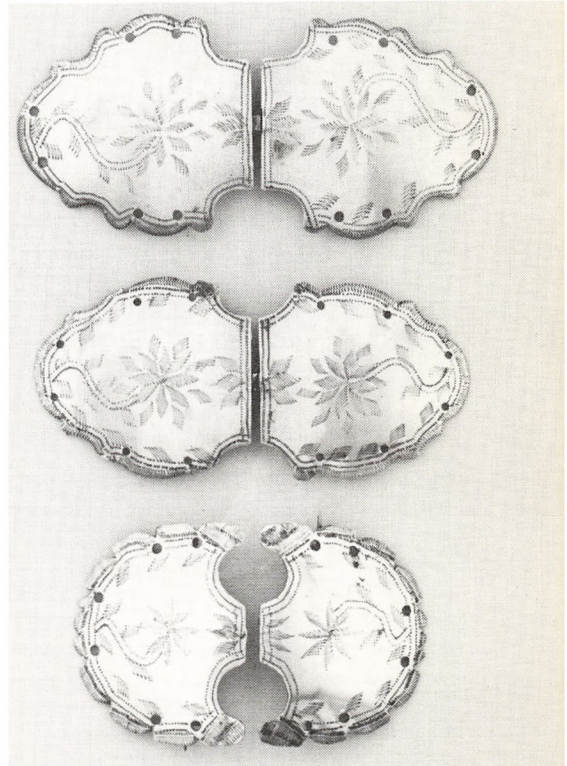

Fig. 26. Pokal af Otto Georg Kolling. Profileret fod og stilk; høj cuppa m. svagt udbuet side og kantsarg. Korpus graveret m. egeløvstranker m. agern ophængt i sløjfer og imellem disse graveret: »Til Jens Jensen 19de August 1870 Fra erkjendtlige Sogneboere i Vester Marie For 50 Aars tro Tjeneste som Sandemand.« Graveret under foden: Janus Chr. Jensen. Pilestræde 30 Rønne. Indvendig forgyldt. Højde: 23,3 cm. Stempling: under kantsarg og under fod 2 x 3 mærker: 2 mestermærker for Otto Georg Kolling, 2 gardeinmærker for Simon Groth og 2 bymærker for København 1870.

sendte ligefrem patienter til ham. I 1872 fik Rønne imidlertid en professionelt uddannet tandlæge, der kom til at føle Georg Kollings virksomhed generende, og denne blev 18/2 1880 indkaldt til forhør i politiretten, anmeldt for uberettiget tandlægevirksomhed. 29/9 1880 blev han derefter idømt en bøde på 50 kr. til fattiggassen for kvaksalveri (RPP). - Sønnen *Georg Behrendt Kolling* blev uddannet som guldsmed og arbejdede hos faderen i kompagniskab med denne, han tog borgerskab 4/11 1880. Efter faderens død fortsatte han værksted og forretning på Lille Torv indtil sin død i 1933, hans enke videreførte virksomheden, indtil huset under bombardementet af Rønne i 1945 blev ramt, hvorved hun omkom. - Både fader og søn kaldte sig *Georg Kolling*, og de brugte samme stempel, som ikke ændredes efter faderens død. Det er derfor umuligt at afgøre, hvilken af de to, der har lavet en genstand fra den periode, hvor de arbejdede sammen. Imidlertid er den lange række genstande, specielt oblatæsker, som firmaet gennem årene lavede til de bornholmske kirker, utvivlsomt alle udført af Georg Kolling sen. Georg Kolling jun. lavede dog også korpusarbejder, Bornholms Museum ejer et sølvservice, bestående af bakke, kaffe- og thekande samt sukker- og flødesæt, som han lavede i årene 1895-1907 til eget brug. (Fig. 32.)

Henrich Alfred Ipsen, (Vestindien). F. i Rønne 24/11 1819, søn af købmand Peder Ipsen og Anne Marie Berg. - Han blev udskrevet af lære hos guldsmed Christian Dømler i København 24/10 1836 efter 3 ½ års læretid (GL) og efter at have lavet svendestykke, et par ørenringe. Han betegnes som guldsmedesvend, da han 15/9 1841 fik udstedt pas i Rønne til en rejse til Vestindien (RPPR).

Wilhelm Ferdinand Riberholt, Rønne, (Århus). F. i København 25/2 1829. Død 1904. Gift 14/8 1850 i Garnisons kirke i København med Caroline Dorothea Lang-

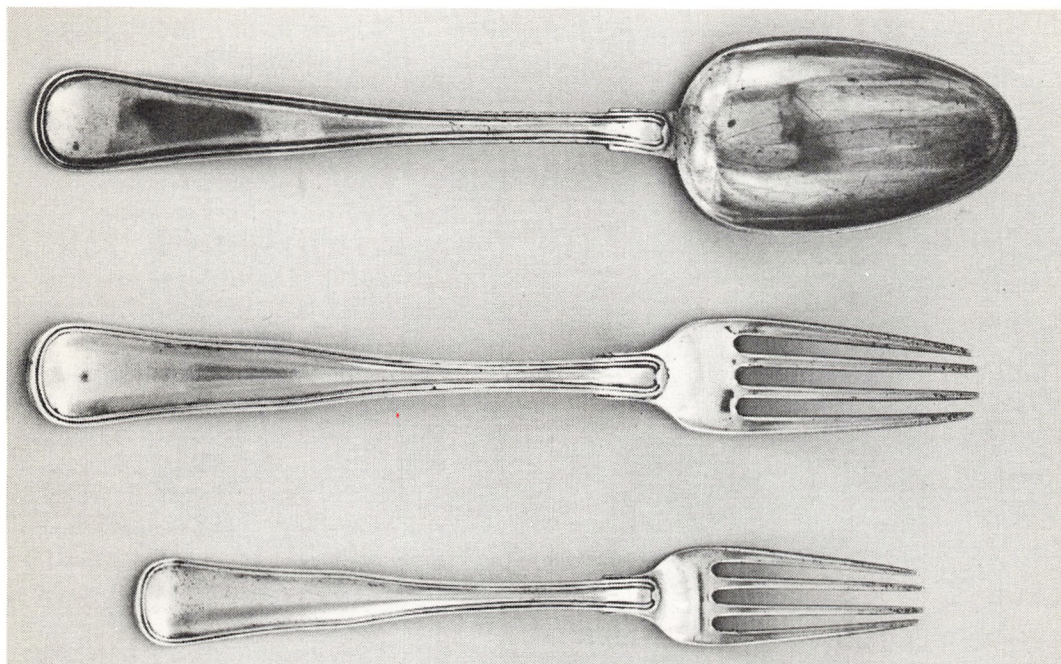

Fig. 27. Bestik af Otto Georg Kolling.

1) Spiseske, BM 11.028, m. dobbeltriflet skaft. Bagpå graveret A.K. Længde: 21,1 cm. Stemppling: mester-mærke for Otto Georg Kolling, guardeinmærke for Simon Groth og Københavns bymærke 1874.

2) Gaffel, BM 12.139, m. 4 grene og dobbeltriflet skaft, der fortsætter ned på bagsiden som heel. Bagpå graveret H.R. Længde: 20,4 cm. Stemppling: som ovenfor, men m. Københavns bymærke 1868.

3) Lille gaffel, BM 3810, m. 4 grene og dobbeltriflet skaft og m. heel. Bagpå graveret ME 1882. Længde: 16,9 cm. Stemppling: som ovenfor, men m. Københavns bymærke 1876.

Fig. 28. Bestik af Otto Georg Kolling eller Georg Behrendt Kolling.

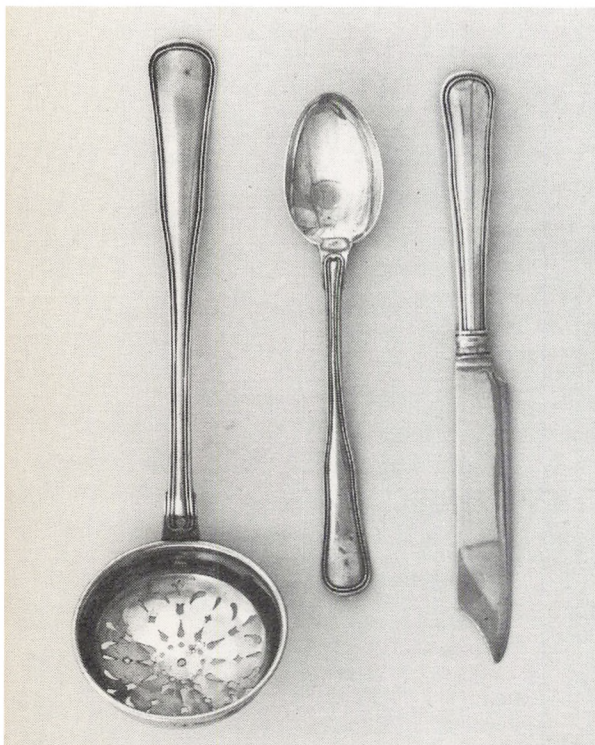
1) Serveringsske, BM 14.214, m. næsten helt fladt, cirkelrundt laf og entunget, opbukket skaftende. Dekoreret m. indskæringer og graveringer på forsiden af skaft og på laf. Lille, tilspidset heel. Længde: 22,4 cm. Stemppling: 1 mester- eller forhandlermærke for G. Kolling + P samt to tårne og et sammensat TAV.

2) Spiseske, BM 8958, spidsovalt laf og skaft m. empirgraving. På forsiden graveret K.C. Længde: 21,3 cm. Stemppling: 1 mester- el. forhandlermærke for G. Kolling, bymærke, »Rønne« og to tårne.

Fig. 29. Sølvbroche og gipsafstøbning, BM 217×21 og 217×22, kopier af to forskellige pladefibler fra yngre germansk jernalder, 520-800 e.Kr.f. Originalerne i bronze. Længde: 5,4 og 5,8 cm. Stempeling (på sølvbrochen): G. Kolling.

strøm, f. i Stockholm o. 1816. Børn: 1) Sophus, f. i København o. 1850, 2) Ofelia Toniette Angelica, f. 12/2 1854, 3) Harald Emil, f. 7/8 1857 (2 og 3 begge i Rønne). - Han blev udskrevet af lære hos guldsmed Frederik Wilhelm Knoblich i København 1/5 1848 efter at have lavet svendestykke og foreviste 26/7 1852 mesterstykke, i begge tilfælde en gulddåse (GL). Han averterede 14/12 1852 i Bornholms Avis, at han havde nedsat sig i Rønne, tog borgerskab der 15/1 1853 og er i skattetaxten 1853-59, boende til leje forskellige steder i byen. - Han virkede ved siden af som fotograf og averterede 18/8 1857, at han nu ville rejse rundt på Bornholm for at »portrættere« - og at mørk klædning er heldigst! - Han var også digter, 28/7 1855 averterede han i Folkevennen, at hans digt »En Morgenstund i Curdts Lund« var udkommet og kunne fås hos P. Lauridsen. 18/2 1859 meddelte han i Bornholms Avis, at han om kort tid forlod Bornholm for stedse. - Fra Århus, som han flyttede til, opsgæde han sit borgerskab 9/9 1859 og tog 22/11 1859 borgerskab som guldsmed der. Også her fotograferede han, og efterhånden skulle fotografering blive hans hovederhverv. I 1860 boede han i Aagade, men fra sidst i 1860'erne havde han atelier i Vester-gade. I 1889 flyttede han til Slagelse efter at have overdraget virksomheden til den ældste søn. I Slagelse virkede han som fotograf indtil 1901.

Fig. 30. Bestik af Georg Behrendt Kolling.

- 1) Straske, BM 12.136, m. cirkulært laf og gennemhullet mønster. Indvendig rest af forgyldning. Skaftet i dobbeltriflet mønster m. kort, bred rottehale, bagpå graveret AR VR. Længde: 18,5 cm. Stempeling: på skaftet mestermærke for G.B. Kolling, gardeinmærke for Simon Groth, Københavns bymærke 1894. (Laffet m. mestermærke for Adolf Peter Falck, gardeinmærke som ovenfor, københavnsmærke utydeligt.)
- 2) Teske, BM 12.141, m. dobbeltriflet skaft, der fortsætter ned bagpå laffet som heel. Bagpå prikgraveret AI 1897. Længde 13,7 cm. Stempeling: som ovenfor.
- 3) Frugtkniv, BM 12.429, m. dobbeltriflet skaft, helt i sølv. Længde: 16,2 cm. Stempeling: både på skaft og klinge som ovenfor, men m. bymærke 1895.

Fig. 31. Bestik af Georg Behrendt Kolling. BM 462×21-30. Bestik i »Sommerfuglemønster«, bestående af spiseske, gaffel, kniv, tesi, sardingaffel, 2-grenet gaffel, frugtkniv, kompostske, 2 teskeer og to saltskeer. Graveret monogram på bestikket: GAC, G. Kollings datter. Stempling: mestermærker for G.B. Kolling, gardeinmærker for C.F. Heise og Københavns bymærke 1916-30. På saltskeerne foruden mestermærket er finheden angivet: 826S i den ene og 830S i den anden.

Georg Behrendt Kolling. Rønne. F. i Rønne 11/1 1852, søn af *Otto Georg Kolling*. Død i Rønne 30/4 1933. Gift med *Ida Clara Nathalie Hansen*. Hans virke er beskrevet under faderen, efter hvis død han drev forretningen på Lille Torv videre. Enken fortsatte virksomheden efter hans død, indtil hun dræbtes, da huset under russernes bombardement af Rønne 7/5 1945 blev ramt.

Bodil Tornehave

Guldmede på Bornholm

Bærendt Kolling. Rønne. F. i Rønne 26/2 1885, søn af ovenstående. Død i Rønne 28/11 1936. Gift med Esther Kolling. Han lærte hos juvellerer Bernhard Hertz i København og arbejdede derefter som svend i dels Hanau i Tyskland, dels Luzern i Svejts. Han tog borgerskab i Rønne som juvellerer 22/2 1916 og nedsatte sig med egen forretning i Torvegade (nuværende Lille Torv 2). Efter hans død drev enken forretningen videre indtil sidst i 1950'erne.

B.KOLLING

B.KOLLING

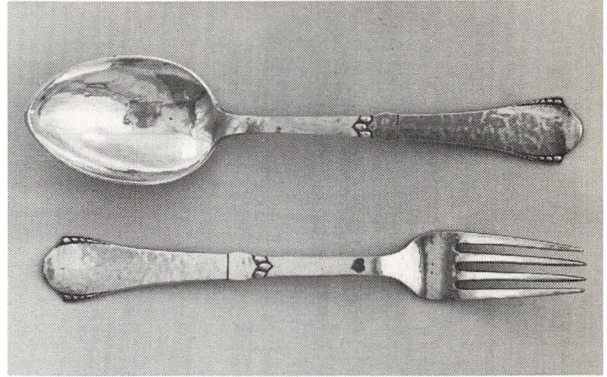

Fig. 33. Bestik af Bærendt Kolling. BM 691×3. Ske og gaffel håndmedet i Bærendt Kollings eget mønster. Bagpå graveret: BEE 6.10.29 for Bodil Eimose Eriksen, som fik sættet som konfirmationsgave. Længde, ske: 21,5, gaffel: 21,0 cm. Stempling: mestermærke for Bærendt Kolling, gardein Chr. F. Heise, bymærke 1929 + eneret.

Fig. 34. Bestik af Bærendt Kolling. BM 1302×20-24. Ske, gaffel, potageske og 2 kalotskeer; hammerslået dekoration, bag på hver del graveret: SKE 1868 7/8 1918; guldbryllupsgave til Sara og Kr. Eriksen, Vibegård, Knudsker. Stempling: mestermærker for Bærendt Kolling, gardein Chr. F. Heise, bymærker 1917 og 1918.

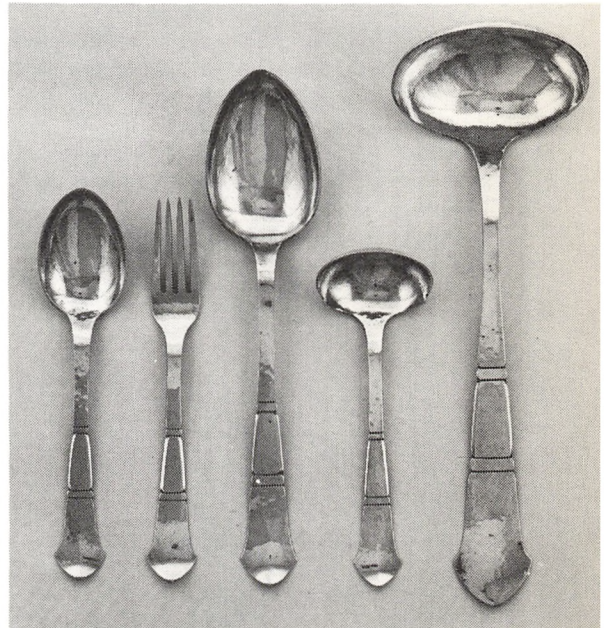

Fig. 32. Service af Georg Behrendt Kolling. BM 462×31-35. I »akademisk empirestil«; bestående af kaffe- og tekande, oval bakke, flødekande og sukkerskål. Graveringer IK og GK (Ida Kolling og Georg Kolling) og årstallet 1897. Ida Kolling var Georg Kollings anden hustru; de blev gift i 1897. Stempling: Kaffekanden: mestermærke for K. Tømmerup, gardein Simon Groth, Københavns bymærke 1897; tekanden: mestermærke K.C. Hermann, gardein C.F. Heise, bymærke 1907. De tre øvrige ting m. mestermærker for Georg B. Kolling, gardein Simon Groth og bymærker 1895 og 1903. På trods af de forskellige mestermærker mener man, at Georg B. Kolling selv har fremstillet hele servicet.

Fig. 35. Sølv af Mogens Bjørn-Andersen.

1) Firkantet sølvskål, BKM 334×2. 43 × 29 cm, udført 1978 af Mogens Bjørn-Andersen. Indvendig glatslebet og poleret, udvendig med synlige hammerslag. Kraftig basis. Stempeling: Mestermærke for Mogens Bjørn-Andersen, Olsker rundkirke samt 2 lødighedsmærker 925s og STERLING. Desuden mærkerne BORNHOLM og DENMARK.

På billedet ses Mogens Bjørn-Andersen med sit elegante fad.

Mogens Bjørn-Andersen. (Birkerød), Olsker (Rådvad). F. i København 26/7 1911, søn af docent ved Den polytekniske Lærestalt Hakon Bjørn-Andersen. Lært hos sølvmed Georg Jensen og blev svend med sølvmedalje 1934. Han oprettede derefter sin egen smedje i forældrenes hus i Birkerød, som han anvendte, indtil han i 1958 købte et husmandssted i Olsker, hvor han siden havde sin smedje. Han gik på Kunstakademiet i 1935-36 og har foretaget studierejser til Tyskland, England, Frankrig, Holland, Belgien, Svejts, Italien, Luxemburg, U.S.A. (med et længere ophold på Hawaii), Thailand, Nepal, Indonesien, Australien og New Guinea. Har modtaget en lang række legater og deltaget i adskillige udstillinger både i og udenfor Danmark, samt har drevet udstrakt undervisnings- og foredragsvirksomhed. Medlem af en række faglige organisationer, bl.a. medstifter af »Bornholms Frie Værksted for Kunst og Håndværk« og administrator for værkstedet 1973. Samme år medlem af bestyrelsen for Bornholms Kunstforening og 1974-1981 foreningens formand. Har lavet adskillige korpusarbejder i sølv, bl.a. for kongehuset (gaver ved prinsessernes bryllupper) og kirkesølv, til bornholmske kirker således et dåbsfad til Ny kirke i 1979, alterkande til Tejn kirke 1981, til Ols kirke 1982 og dåbsfad til Klemens kirke 1984. Har desuden restaureret kirkesølv for adskillige bornholmske kirker. Derudover tegnede han og lavede en borgmesterkæde til Rønne Købstad i forbindelse med byjubilæet i 1977. I 1987 flyttede han sit værksted til Rådvad og forlod dermed Bornholm.

MBA

2) Altersæt, BKM 334×1, bestående af kande, kalk og disk. Kande og disk har låg. Kanden og dennes låg samt kalken er indvendig forgyldt, og diskens lågknop er forgyldt. Sættet er udført i 1976. Kandens højde med låg: 27,2 cm. Stempeling: Mestermærke for Mogens Bjørn-Andersen og Olsker rundkirke. Desuden STERLING, BORNHOLM og DENMARK.

REGISTER OVER
BORNHOLMSKE GULDSMEDE

Ager, Johan Anton s. 90, fig. 19
Anders Guldsmed, s. 74, 76.
Bidstrup, Jørgen Nicolaj Sonne, s. 85
Bjørn-Andersen, Mogens, s. 74, 102, fig. 35
Boesen, Carl Frederik, s. 93, fig. 22, fig. 23
Brix, Jacob Stephansen, s. 94
Creutzberg, Andreas, se: Kreutzberg, Andreas
Frantz Trompete, se: Schmidt, Frantz Hendrich
Hans Guldsmed, s. 76
Ipsen, Henrich Alfred, s. 96
Jensen Guldsmed, Niels, s. 84
Jens Guldsmed, s. 76
Johan Guldsmed, s. 77
Kierling, Carl Carolinus, s. 94
Kierling, Carl Emanuel, s. 89
Kolling, Bærendt, s. 101, fig. 33, fig. 34
Kolling, Georg Behrendt, s. 99, fig. 28, fig. 29, fig. 30, fig. 31, fig. 32

Kolling, Otto Georg, s. 74, 94, fig. 3, fig. 4, fig. 10, fig. 26, fig. 27, fig. 28
Kreutzberg, Andreas, s. 94, fig. 7, fig. 24, fig. 25
Lars Guldsmed, s. 76
Lauritz Guldsmed, s. 76
Lind, Svend Peter, s. 88, fig. 18
Morten Guldsmed, s. 76
Möser, August Frederik Wilhelm, s. 90, fig. 20, fig. 21
Pørdinghoff, Jørgen, s. 76
Riberholt, Wilhelm Ferdinand, s. 96
Rode, Marcus Stephansen, s. 78, fig. 5
Schmidt, Andreas Frantzen, s. 78
Schmidt, Frantz Hendrich, s. 77, fig. 4
Schmidt, Simon Philip Frantzen, s. 78
Sonne, Hans Edvardsen, s. 80, fig. 6, fig. 7
Sonne, Peter Harding, s. 84, fig. 8, fig. 9, fig. 10, fig. 11, fig. 12, fig. 13
Swartz, Johan, s. 77
Westerstrøm, Jonas Nielsen, s. 89
Viol, Jens Jensen, s. 85, fig. 14, fig. 15, fig. 16, fig. 17

Henvisninger:

BAK Bornholms amt, kopibog LA
 BLJ Bornholms landsting, justitsprotokol LA
 DJB Lunds Domkapitel, decimantjordebog 1651 LAL
 DKB Danske kancelli, B 160, indlæg til registre og tegninger samt henlagte sager 1633 9/9 og 1634 11/3, erklæringer no. 22 bornholmske byer RA
 GL Guldsmedelaugets laugsprotokol 1750-1853 SAK
 HBJ Hammershus birk, justitsprotokol LA
 HVL Bornholms amt IV, gruppesager vedkommede industri, næringsvæsen, urmageriet 1743-1818 LA
 Hübertz: J.R. Hübertz, Aktstykker til Bornholms Historie 1327-1621, 1851/52
 JBR Rentekammerets reviderede regnskaber, Bornholms amt, Jordebogsregnskaber 1661 flg. RA
 KRÅ Reviderede købstadsregnskaber, Ålborg RA
 MLK Bornholms amt IV, gruppesager, mandtaller, købstæderne vedkommende, skatteligninger 1743-1804 LA

MR Militære regnskaber B no. 4-11, læg no. 9 RA
 RBF Registrant 108B, Bornholmske købstæders byfogedregnskaber 1627-37, 1648-49, 1650-59 RA
 RBT Rønne byfoged, tingbog LA
 RJP Rønne byfoged, justitsprotokol LA
 RPP Rønne byfoged, politiprotokoller LA
 RPPR Rønne byfoged, pasprotokol 1843-74 LA
 RRF Rønne rådstue, kommunalbestyrelsens forhandlingsprotokol LA
 RSPP Rønne byfoged, skøde- og panteprotokol LA
 SBB Sjællands stifts bispearkiv, indkomne sager, Bornholm 1724-1741 LA
 SJP Svaneke byfoged, justitsprotokol LA
 SPP Svaneke byfoged, politiprotokol LA

LA = Landsarkivet for Sjælland m.v.
 LAL = Landsarkivet i Lund
 SAK = Stadsarkivet i København

Frederiksberg Kommunes Biblioteker

461239935